

C. Ploeger

No. 4.83

DE TUINBOUW IN VLEUTEN-DE MEERN
EN HARMELEN

DEEL 2

ENKELE BEDRIJFSECONOMISCHE EN -STRUCTURELE
ASPECTEN VAN DE GLASTUINBOUW

December 1978

SIGN: L 26-4.83
EX. NO: B
MLV:

Landbouw-Economisch Instituut

Afdeling Tuinbouw

319013: dl 2

Inhoud

	Blz.
WOORD VOORAF	5
SAMENVATTING EN CONCLUSIES	7
1. DE GLASTUINBOUW IN VLEUTEN-DE MEERN EN HARMELEN	13
1.1 Inleiding en doelstelling	13
1.2 Enkele karakteristieken van en meningen over het gebied	13
1.3 De glastuinbouwbedrijven in 1975	15
2. OPZET EN METHODE VAN HET ONDERZOEK	18
2.1 De steekproef	18
2.2 De werkwijze	20
3. DE RESULTATEN VAN DE GLASTUINBOUWBEDRIJVEN IN VLEUTEN IN VERGELIJKING MET HET ZUIDHOLLANDS GLASDISTRICT, AALSMEER/DE VENEN EN NEDERLAND IN 1975	21
3.1 Het grondgebruik en de bedrijfsomvang	21
3.2 De arbeidsbezetting	23
3.3 De bedrijfsresultaten in 1975	23
3.4 Bedrijfsresultaten per sbe	25
3.5 Spreiding van de arbeidsopbrengst van de ondernemer	26
3.6 De glasgroentebedrijven	27
3.6.1 Het grondgebruik en de bedrijfsomvang	27
3.6.2 De bedrijfsresultaten van de glasgroentebedrijven in 1975 in Vleuten, vergeleken met die in het ZHG	28
3.7 De snijbloemenbedrijven	29
3.7.1 Het grondgebruik en de gewassenkeuze	29
3.7.2 De bedrijfsresultaten over 1975	30
4. ENKELE BEDRIJFSECONOMISCHE EN -STRUCTURELE ASPECTEN	32
4.1 De bedrijfsgrootte	32
4.1.1 Glasgroentebedrijven	32
4.1.2 Snijbloemenbedrijven	34
4.2 De gewasspecialisatie	36
4.3 Kasspecialisatie, een aspect van de bedrijfsstructuur	38
4.4 De ouderdom van de duurzame produktiemiddelen	40
4.5 Het opbrengstniveau	41
4.5.1 Tomaten	42
4.5.2 Komkommers	43
4.6 De prijsvorming op de veilingen	46
BIJLAGEN	51

Woord vooraf

Op verzoek van de Provinciale Raad voor de Bedrijfsontwikkeling in de landbouw in de provincie Utrecht, stelt het Landbouw-Economisch Instituut een onderzoek in naar de toekomstmogelijkheden van de glastuinbouw in het gebied Vleuten-De Meern en Harmelen. Het onderzoek wordt in fasen uitgevoerd.

In de eerste fase zijn de planologische aspecten, alsmede de structurele ontwikkelingen in de periode 1962-1975 onderzocht. De resultaten van dit onderzoek zijn gepubliceerd in LEI-rapport no. 2.91.

In dit rapport wordt verslag gedaan over de bedrijfseconomische en bedrijfsstructurele aspecten. De hiervoor noodzakelijke gegevens zijn op de glastuinbouwbedrijven in het gebied verzameld over het jaar 1975. De bedrijfskeuze vond plaats door middel van een a-selecte steekproef. Aanvullende gegevens over opbrengsten van tomaten en komkommers over een aantal voorgaande jaren konden worden ontleend aan de LEI-documentatie.

De resultaten van de bedrijven in Vleuten-De Meern en Harmelen zijn vergeleken met de uitkomsten van de glastuinbouw in Nederland als geheel, met die in Aalsmeer en in het Zuidhollands Glasdistrict. Het jaarlijks door het LEI uitgevoerde rentabiliteits- en financieringsonderzoek verschafte hiervoor de mogelijkheid. Vervolgens zijn enkele oorzaken van verschillen in bedrijfsuitkomsten behandeld.

Het bedrijfseconomisch en bedrijfsstructureel onderzoek is verricht door C. Ploeger van de afdeling Tuinbouw. De bedrijfsgegevens zijn verzameld door de documentatie-afdeling van de sectie groente- en fruitteelt.

Den Haag, december 1978

De Directeur,

(A. Maris)

Samenvatting en conclusies

In de glastuinbouw heeft vestiging in de grote centra een gunstige invloed op de bedrijfsresultaten 1). De economische voordelen van deze zogenaamde centrumfunctie kunnen op de volgende terreinen worden onderkend:

1. de toelevering van produktiemiddelen en diensten aan de bedrijven;
2. de produktie, waarbij met name aan het produktieniveau wordt gedacht;
3. de afzet van de tuinbouwprodukten.

Het tuinbouwgebied Vleuten-De Meern-Harmelen is één van de kleinere centra voor de glastuinbouw in ons land. In hoeverre komen hier nu de voordelen van de centrumfunctie tot uiting?

Ten aanzien van de toelevering kent het tuinbouwgebied Vleuten-De Meern-Harmelen (in het vervolg kortheidshalve als "Vleuten" aangeduid) niet veel problemen. De meeste tuinbouwmaterialen zijn in het gebied te verkrijgen. Voor zover kassen, verwarmings- en klimaatregelapparatuur uit de grote centra (Aalsmeer, Zuidhollands Glasdistrict = ZHG) moeten komen, kan dit voor de glastuinbouwbedrijven in Vleuten enigszins prijsverhogend zijn, maar gezien de betrekkelijk geringe afstand van Vleuten tot deze grote centra levert dit prijsverschil, evenmin als de service voor deze produktiemiddelen, geen nadeel van betekenis op.

De arbeidsvoorziening ontmoet over het algemeen in de tuinbouw nogal wat moeilijkheden. In dit opzicht zijn de verschillen tussen het tuinbouwgebied Vleuten en Aalsmeer en het ZHG niet groot.

Ook de "toelevering" van kennis via onderwijs en voorlichting in Vleuten is kwantitatief gezien niet geringer dan in de grote centra.

Omdat over het geheel genomen de toelevering in het glastuinbouwgebied Vleuten geen knelpunt vormt, wordt dit aspect van de centrumfunctie in dit rapport verder buiten beschouwing gelaten.

Het voornaamste object van het onderzoek wordt gevormd door de produktie. Het kosten- en opbrengstenniveau in Vleuten, waarnaar via een steekproef een onderzoek is ingesteld, is vergeleken met dat in de grote centra. Ook de afzet van de produkten is aan de orde gesteld.

Het onderzoek heeft zich alleen met de economische facetten van de bedrijfsvoering bezig gehouden. Niet is onderzocht in hoeverre de ondernemers in de glastuinbouw in Vleuten zelf hun situa-

1) Zie literatuurverwijzing par. 1.2.

tie evalueren. Enerzijds wordt de mate van bevrediging die men vindt in het voeren van een tuinbouwbedrijf voor een belangrijk deel door economische factoren bepaald. Anderzijds bestaat de mogelijkheid dat de invloed van andere, nog onvoldoende bekende aspecten van het menselijk handelen, groter is dan nu wordt aangenomen.

De situatie in 1975

De glasgroenteteelt vormt de belangrijkste tak van glastuinbouw in Vleuten; ruim 60% van het aantal glastuinbouwbedrijven heeft overwegend groenteteelt. Dit komt overeen met de situatie in het ZHG. Ook de bedrijfsgrootte van de bedrijven met overwegend groenteteelt onder verwarmd glas is ongeveer gelijk aan die in het ZHG; de onverwarmde glasgroentebedrijven in Vleuten hebben echter gemiddeld een 40% kleinere glasoppervlakte dan in het ZHG.

De bloemenbedrijven in Vleuten bestaan voor ongeveer een derde uit potplantenbedrijven (ZHG 11%). De gemiddelde oppervlakte staand glas van de snijbloemenbedrijven is met 60 are groter dan in Aalsmeer, doch kleiner dan in het ZHG. Van de potplantenbedrijven in Vleuten heeft een relatief groot aantal een bedrijfsomvang van meer dan 480 sbe.

De bedrijfsresultaten in 1975

De uitkomsten in Vleuten bleven in het onderzochte jaar sterker achter bij die in het ZHG, maar ook bij die in Aalsmeer-De Venen en bij de landelijke resultaten (gewogen gemiddelde van alle door het LEI onderzochte glastuinbouwbedrijven in Nederland).

De arbeidsopbrengst per ondernemer in Vleuten bleef met f 22500,- zelfs achter bij het op basis van de CAO berekende loon (f 26800,- in 1975). Bij 36% van de ondernemers op de onderzochte bedrijven was de arbeidsopbrengst beneden f 15000,-. Slechts 4% behaalde een arbeidsopbrengst van f 60000,- en meer. De geldopbrengsten in Vleuten waren in 1975 gemiddeld per bedrijf 21% lager dan landelijk en zelfs 34% lager dan in het ZHG. Deze relatief lage opbrengsten zijn de belangrijkste oorzaak van de minder goede bedrijfsresultaten.

Groentebedrijven

De resultaten van de glasgroentebedrijven zijn iets minder ongunstig dan het gemiddelde van alle glastuinbouwbedrijven in Vleuten. Het ondernemersoverschot per f 100,- kosten bleef in Vleuten in 1975 met -9 echter nog aanzienlijk achter bij dat in het ZHG (1) en het landelijk gemiddelde (-3). Vooral de lagere

opbrengsten (in Vleuten gemiddeld 19% lager dan in het ZHG) zijn bepalend voor de tegenvallende resultaten in de glasgroenteteelt.

Het verschil in de gemiddelde bedrijfsoppervlakte van de glasgroentebedrijven tussen beide gebieden is maar gering. De glasoppervlakte bedraagt in Vleuten gemiddeld 83 are, in het ZHG 89 are. De gemiddelde bedrijfsomvang (in sbe) is in Vleuten gelijk aan die in het ZHC. De opengrondstuinbouw komt op de bedrijven in Vleuten meer voor dan in het ZHG. Van de totale bedrijfsomvang (in sbe) neemt de opengrondstuinbouw in Vleuten echter slechts 2,5% voor haar rekening.

Snijbloemenbedrijven

In de onderzochte groep bedrijven bevonden zich geen grote (groter dan 480 sbe) snijbloemenbedrijven, hoewel deze in 1975 wel in beperkte mate in Vleuten voorkwamen. Gebleken is echter dat ten aanzien van de snijbloemenbedrijven, in het onderzochte traject geen sterke relatie bestaat tussen bedrijfsgrootte en bedrijfsresultaat. Dientengevolge geeft het onderzoek toch een redelijke indruk van de gemiddelde resultaten.

De gewassenkeuze op de snijbloemenbedrijven in Vleuten komt vrij goed overeen met die in het ZHG (overwegend chrysanten en anjers).

De gemiddelde uitkomsten van de snijbloemenbedrijven in Vleuten waren in 1975 erg teleurstellend. Het ondernemersoverschot per f 100,- kosten bedroeg voor deze bedrijven -18, tegenover 0 in het ZHG en -5 in overig West-Nederland. De arbeidsopbrengst per ondernemer bedroeg in Vleuten slechts ca. 50% van het berekende jaarloon, terwijl de gemiddelde ondernemer hiervoor 1,5 manjaar arbeid heeft geleverd.

Evenals bij de glasgroentebedrijven worden ook bij de snijbloemenbedrijven, de slechte resultaten vooral door de achterblijvende opbrengsten veroorzaakt.

Enkele bedrijfseconomische en structurele aspecten

De bedrijfsgrootte

De grote glasgroentebedrijven (groter dan 9000 m²) in Vleuten hadden in 1975 een beter resultaat dan de kleinere bedrijven. Maar ook de resultaten van de grote glasbedrijven in Vleuten bleven achter bij die van het ZHG; voor de grote glasgroentebedrijven met een jaarlijks gasverbruik van meer dan 50 m³ per m² glas, was het ondernemersoverschot per f 100,- kosten in Vleuten -8, tegen 0 in het ZHG

De gewasspecialisatie en het aantal afdelingen per bedrijf

De glastuinbouwbedrijven (groenten zowel als bloemen) in Vleuten hebben gemiddeld een veel groter aantal gewassen dan die in het ZHG. Naarmate de gewasspecialisatie in Vleuten toeneemt, is de rentabiliteit hoger. Grote bedrijven (9000 m² en groter) zijn meer gespecialiseerd dan kleinere bedrijven en hebben relatief minder aparte afdelingen. Bij een toenemend aantal afzonderlijke afdelingen per bedrijf komen er gemiddeld meer gewassen voor.

De kleinere bedrijven worden gekenmerkt door een geringe gewasspecialisatie en een slechte bedrijfsstructuur die naast de geringe bedrijfsomvang de rentabiliteit nadelig beïnvloeden.

De ouderdom van de duurzame produktiemiddelen

De boekwaarde van de duurzame produktiemiddelen bedroeg in 1975 in Vleuten op de glasgroentebedrijven 40% van de nieuwwaarde en op de snijbloemenbedrijven 42%. In het ZHG was dit percentage voor beide groepen glasbedrijven 48: Ongeveer een derde deel van de glastuinbouwbedrijven in Vleuten is verouderd (boekwaarde in % van de nieuwwaarde 35 of minder). Of de bedrijven waar verouderde duurzame produktiemiddelen samengaan met een slechte rentabiliteit, zich zullen kunnen handhaven, moet worden betwijfeld.

Het opbrengstniveau

De gemiddelde opbrengst in 1975 van de belangrijkste glasgroente- en snijbloemengewassen, bij bepaalde plant- en oogstdata, in het ZHG, is als norm gesteld voor de Vleutense bedrijven.

Het opbrengstniveau per m² op de bedrijven in Vleuten, waarvoor opbrengstniveau-bepaling mogelijk was, bedroeg voor de glasgroenteteelt 85% en voor de snijbloemenbedrijven 80% van dat in het ZHG. Het relatieve opbrengstniveau van de bedrijven met een hoofdteelt van komkommers (88) was in 1975 beter dan dat van bedrijven met tomaten als hoofdteelt (78).

In vroegere jaren was de tomatenopbrengst in Vleuten ca. 17% lager dan in het Westland 1). Voor stookkommers was in de jaren 1970 t/m 1973 de achterstand van Vleuten ten opzichte van Delft niet groot. In 1975 echter was de geldopbrengst van de stookkommers in Vleuten ca. 17% lager dan in Delft.

Het lagere opbrengstniveau op de glastuinbouwbedrijven in Vleuten is de belangrijkste oorzaak voor de ongunstige resultaten in dit tuinbouwgebied.

De prijzen op de groenten- en fruitveiling

Voor komkommers en tomaten werden op de groenten- en fruitveiling "Utrecht e.o." iets lagere prijzen betaald dan op de

1) Zie literatuurverwijzing hoofdstuk 4.

veilingen in het ZHG. Gemiddeld over 1975 en 1976 bedroeg dit voor Vleuten nadelige prijsverschil ca. 1 cent per komkommer en ca. 1 cent per kg tomaten. De veilingprijs voor sla was op de veiling "Utrecht e.o." gemiddeld over 3 seizoenen (1974/1975-1976/1977) 5 cent per krop hoger dan op de veiling Bleiswijk. De hogere prijs kan mede een gevolg zijn van de gemiddeld "zwaardere" sla in Vleuten.

In welke mate deze prijsverschillen invloed hebben op het bedrijfsresultaat wordt door het teeltplan bepaald. Bij het qua prijzen voor Vleuten meest ongunstige teeltschema kan maximaal 20% van het negatieve verschil van de Vleutense bedrijven ten opzichte van het ZHG uit de lagere veilingprijzen worden verklaard.

De gemiddelde invloed van de veilingprijzen is veel geringer. De voornaamste oorzaak van de relatief lage geldopbrengsten in Vleuten is het achterblijven van de fysieke opbrengsten.

De verwachtingen voor de naaste toekomst

De bedrijfsresultaten van de glastuinbouw als geheel in Vleuten zijn relatief ongunstig. De opbrengsten zijn lager dan in de grote centra, terwijl de uitkomsten gemiddeld dusdanig zijn dat voor noodzakelijke besparingen veelal geen ruimte meer is.

Van de in het algemeen gunstige effecten van de centrumfunctie in de glastuinbouw is, gezien de bedrijfsresultaten, in dit glastuinbouwgebied weinig te bemerken.

De toekomstmogelijkheden voor de diverse groepen van bedrijven in dit gebied zijn verschillend. Op het merendeel van de kleinere bedrijven (groenten zowel als bloemen) is de specialisatie gering en de bedrijfsstructuur ongunstig. Waar deze bedrijven naast een slechte rentabiliteit ook verouderde glasopstanden hebben, is de continuïteit in gevaar. Naast bedrijfsvergroting en specialisatie is voor deze bedrijven, evenals voor de andere groepen, verhoging van het opbrengstniveau een noodzakelijke voorwaarde voor de continuïteit.

De grotere snijbloemenbedrijven hebben in 1975 zeer matige resultaten geboekt.

De grote glasgroentebedrijven blijken, ook wanneer ze even zwaar verward en gespecialiseerd zijn als in het ZHG, gemiddeld een aanzienlijk lagere rentabiliteit te hebben dan die in het ZHG. Het achterblijven van de fysieke opbrengsten in de tuinbouw in Vleuten wordt volgens Verhaegh 1) niet veroorzaakt door verschillen in grond, klimaat, water, technische en economische factoren. "Schoolopleiding en voorlichting zijn kwantitatief niet minder dan in de grote centra. Het zijn de capaciteiten van de ondernemer die hier een belangrijke rol spelen. Tuinders die beter gebruik weten te maken van de beschikbare middelen en van de voordelen

1) Verhaegh, A.P.: De centrumfunctie in de tuinbouw verdient meer aandacht (nog te publiceren).

die het centrum hun biedt, verkrijgen een continue voorsprong in met name de teeltkennis".

Te verwachten valt dat bij ongewijzigde omstandigheden, vanuit de in Vleuten aanwezige glastuinbouwbedrijven, te weinig impulsen uitgaan om nieuwe bedrijven te stimuleren hun bedrijf optimaal tot ontwikkeling te brengen.

Verbetering in de situatie van de glastuinbouw in Vleuten zal vooral gevonden moeten worden in verhoging van het opbrengstniveau. Hiertoe is het nodig dat de tuinders in Vleuten zich regelmatig in de grote tuinbouwcentra op de hoogte stellen van de ontwikkelingen in de teelttechniek.

1. De glastuinbouw in Vleuten-De Meern en Harmelen

1.1 Inleiding en doelstelling

In de gemeente Vleuten-De Meern, samen met een deel van de buurgemeente Harmelen, bestaat een tuinbouwconcentratie, die ongeveer de helft van de glastuinbouw in de provincie Utrecht omvat. Door zijn ligging in het centrum van het land en ten westen van de stad Utrecht zal dit gebied te maken krijgen met belangrijke ruimtelijke ontwikkelingen en daarop afgestemde planologische maatregelen.

Ten einde inzicht te verschaffen in de toekomstige ontwikkeling van de (glas)tuinbouw in dat gebied zijn zowel de externe produktieomstandigheden en -mogelijkheden als een aantal bedrijfs-economische aspecten onderzocht.

In de in oktober 1977 verschenen LEI-publikatie no. 2.91 "De tuinbouw in Vleuten-De Meern en Harmelen, Deel 1, Agrarisch structurele en ruimtelijke aspecten", zijn de externe produktieomstandigheden aan de orde gesteld. Hierin wordt geconcludeerd dat het gemeentelijk planologisch beleid is gericht op handhaving van het agrarische karakter van het buitengebied waarvan een deel is bestemd voor kassenbouw. Hierdoor kan de glastuinbouw tot 450 ha worden uitgebreid, zonder moeilijkheden van landschappelijke aard.

De verkavelingssituatie is gunstig, terwijl er voldoende infrastructuurle voorzieningen zijn, zoals een goede ontsluiting, praktijkonderzoek, nabijheid en goede bereikbaarheid van afzetmarkten. De bodemgeschiktheid en de detailontwatering zijn niet overal optimaal, doch kunnen worden verbeterd.

In vervolg op deze publikatie worden in dit rapport enkele bedrijfseconomische en -structurele aspecten van de glastuinbouw in Vleuten-De Meern en Harmelen, in het vervolg aangeduid als "Vleuten", behandeld. Hiertoe is een onderzoek verricht naar de bedrijfsuitkomsten van de glastuinbouwbedrijven in dit gebied. Deze bedrijfsuitkomsten zijn geanalyseerd en vergeleken met die uit andere tuinbouwgebieden. Op grond hiervan is een beoordeling gemaakt van de toekomstige mogelijkheden voor de glastuinbouw in Vleuten.

1.2 Enkele karakteristieken van en meningen over het gebied

Uit voorgaande LEI-studies kwam naar voren dat de glastuinbouw in Nederland buiten de grote centra zich, relatief gezien,

in een moeilijke positie bevindt 1).

Ten opzichte van de in dat onderzoek betrokken gebieden te weten Noord-Holland, Groningen, Friesland en Drenthe beschikt het tuinbouwgebied Vleuten over enkele duidelijke voordelen:

- a. De glastuinbouw is reeds meer dan 50 jaar in dit gebied gevestigd.
- b. Er is zowel een groenten- en fruit- als een bloemenveiling aanwezig.
- c. Voor de aankoop van de meeste produktiemiddelen kan de Vleutense tuinder in zijn directe omgeving terecht.
- d. De al in 1926 gestichte Proeftuin Vleuten vervult nog steeds een rol van betekenis.
- e. In de stad Utrecht kan lager, middelbaar en hoger tuinbouwonderwijs worden gevolgd.
- f. De afstand tot de grote centra is relatief gering. Tot Aalsmeer bedraagt deze ca. 30 km en tot Naaldwijk (als representant van het Zuidhollands Glasdistrict) ca. 60 km. Volgens Verhaegh 1) zijn de resultaten van glastuinbouwbedrijven ongunstiger naarmate de afstand tot het centrum toeneemt. Hierbij speelt ook de bedrijfsomvang een rol. Bij toenemende bedrijfsgrootte wordt het nadelig effect geringer.

Enkele uitspraken over het tuinbouwgebied Vleuten geven aan dat de veronderstellingen betreffende de bedrijfsresultaten van optimistische aard zijn:

- G.J. Schmidt, destijds werkzaam bij het Consulentschap voor de tuinbouw in Utrecht, in "Groenten en Fruit" van 20 oktober 1976: "Uit de toename van het areaal groenten onder verwarmd glas met 14% (1976 t.o.v. 1969) mag worden afgeleid dat de bedrijven met hun ontwikkeling aardig in de pas hebben gelopen".
- Vakblad voor de Bloemisterij (16-9-1977) bij het 60-jarig bestaan van de Vleutense bloemenveiling: "Optimisme over toekomst" en "Jubilerende veiling ligt midden in gezond tuinbouwgebied".

Ook op het Ministerie van Landbouw en Visserij ziet men de mogelijkheden van het glastuinbouwgebied met vertrouwen tegemoet: Ir. W.F.S. Duffhues op de Wageningse Tuinbouwdagen 1977: "Het gebied rond Vleuten wordt gezien als een uitloper van het Aalmeerse bloemencentrum".

1) Verhaegh, A.P., "De positie van de bedrijven met glastuinbouw buiten de grote centra", december 1975. No. 4.67, LEI.
Goedegebure, J., "De glasgroenteteelt in het noorden des lands in vergelijking met die in het Zuidhollands Glasdistrict", mei 1975. No. 4.63, LEI.

1.3 De glastuinbouwbedrijven in 1975

Het bedrijfseconomisch onderzoek heeft betrekking op het jaar 1975. Ten einde inzicht te geven in het aantal en de grootte van de bedrijven in dat jaar, worden in tabel 1.1 de glastuinbouwbedrijven in Vleuten ingedeeld naar 4 bedrijfstypen. Hierbij zijn de cijfers van het onderzoeksgebied vergeleken met die van het Zuidhollands Glasdistrict en van Aalsmeer en omstreken.

Ter toelichting op het in tabel 1.1 (op blz. 16) en in het vervolg van deze publikatie gehanteerde begrip standaardbedrijfs-eenheden (sbe) het volgende:

Standaardbedrijfs-eenheden zijn een maatstaf om de omvang van de produktie op een agrarisch bedrijf aan te geven. Deze maatstaf is gebaseerd op factorkosten. Eén standaardbedrijfs-eenheid komt overeen met een bepaald bedrag aan toegerekende factorkosten (kosten voor arbeid, rente en netto-pacht) in een basisperiode bij grotere bedrijven met een efficiënte bedrijfsvoering onder normale omstandigheden. Een standaardbedrijfs-eenheid werd in 1968 gelijk gesteld met een bedrag aan factorkosten van 200 gulden. In 1975 was dit bedrag hoger nl. ongeveer 400 gulden. De toeneming van dit bedrag hangt zowel samen met de prijsontwikkeling van arbeid, kapitaal en grond als met de produktiviteitsontwikkeling. Het begrip standaardbedrijfs-eenheid is ontworpen om aan de hand van grondgebruik en veestapel de omvang van produktie van verschillende aard (akkerbouw, rundveehouderij, tuinbouw en intensieve veehouderij) op vergelijkbare wijze weer te kunnen geven.

In deze studie zijn de sbe-op-basis-1968 gebruikt.

De verhouding groenten-bloemenbedrijven (63-37) in Vleuten komt overeen met die in het Zuidhollands Glasdistrict. Van de groentenbedrijven behoort in Vleuten evenwel een groter deel tot de onverwarmde bedrijven dan in het ZHG. De bloemenbedrijven in Vleuten bestaan voor ongeveer een derde uit potplantenbedrijven. In het ZHG behoort slechts 1 op de 9 bloemenbedrijven tot de potplantenbedrijven, terwijl in Aalsmeer ongeveer op elke 7 à 8 bedrijven 1 potplantenbedrijf voorkomt.

De gemiddelde oppervlakte glas per bedrijf vertoont grote verschillen tussen de drie gebieden. De bedrijven in het ZHG hebben een glasoppervlakte, die gemiddeld twee keer zo groot is als die in Aalsmeer, terwijl de bedrijven in Vleuten 17 are of 20% minder glas hebben dan die in het ZHG.

Glasgroentebedrijven (verwarmd)

In totaal zijn in Vleuten in 1975 138 bedrijven als glastuinbouwbedrijven getypeerd. Van deze bedrijven behoort 46% tot het type verwarmde glasgroenten. In het ZHG bedraagt het percentage verwarmde glasgroentebedrijven 52 ten opzichte van het totaal

Tabel 1.1 De glastuinbouwbedrijven 1) in Vleuten in 1975, ingedeeld naar bedrijfstype en omvang (in sbe 2)) en vergeleken met het ZHG en Aalsmeer

Bedrijfstype	Gebied	Aantal bedr. per sbe-klasse in procenten			Totaal aantal bedr. 3)	Gemidd. per bedr. glas-sbe opp.st.glas in aren			
		10-60	60-120	120-240			240-480	480 e.m.	
Totaal glas-tuinbouw	Vleuten	6	26	44	15	9	138(100)	219	69
	ZHG	3	11	47	32	7	4890(100)	247	86
	Aalsmeer	8	28	37	19	8	1717(100)	204	43
Glasgroenten, verwarmd	Vleuten	-	24	53	17	6	64(47)	229	93
	ZHG	1	7	58	31	3	2563(52)	229	94
Glasgroenten, onverwarmd	Vleuten	27	68	5	-	-	22(16)	64	35
	ZHG	16	49	33	2	-	512(11)	105	59
Snijbloemen	Vleuten	6	11	54	23	6	35(25)	213	60
	ZHG	2	5	39	44	10	1610(33)	285	84
	Aalsmeer	9	30	38	18	5	1486(87)	178	44
Potplanten	Vleuten	-	12	35	12	41	17(12)	396	45
	ZHG	9	6	16	23	46	205(4)	518	64
	Aalsmeer	4	15	31	24	26	231(13)	371	35

1) Hierbij zijn de volgende uitgangspunten gehanteerd:

- Ondernemer heeft agrarisch hoofdberoep
 - Meer dan 60% van de sbe van het bedrijf is glastuinbouw
 - Meer dan 50% van de glas-sbe behoort tot het gespecialiseerde type
- 2) Dit betreft sbe's berekend aan de hand van de meetellingsgegevens.
 3) Tussen haakjes in procenten van totaal aantal bedrijven per gebied.

Bron: CBS (bewerkte gegevens).

aantal glastuinbouwbedrijven. De groep bedrijven met verwarmde glasgroenten in Vleuten vertoont vrijwel dezelfde gemiddelden wat sbe en oppervlakte staand glas betreft als de vergelijkbare groep in het Zuidhollands Glasdistrict.

De verdeling over de grootteklassen geeft te zien dat de klasse 60-120 sbe in Vleuten nog met 24% is vertegenwoordigd (ZHG 7%), de klasse 240-480 sbe slechts met 17% (ZHG 31%), terwijl er in de klasse groter dan 480 sbe in Vleuten relatief weer meer bedrijven dan in het ZHG voorkomen. Bovendien geldt dat de bedrijven in de grootteklasse boven 480 sbe in Vleuten met gemiddeld 480 are (1200 sbe) veel groter zijn dan in het ZHG die gemiddeld 263 are staand glas hebben (668 sbe).

De gemiddeld gelijke situatie in beide tuinbouwgebieden blijkt dus in de opbouw van dat gemiddelde sterk te verschillen (zie ook bijlage 1).

Als gevolg van de aanwezigheid van een relatief groot aantal vrij kleine bedrijven naast een betrekkelijk groot aantal zeer grote bedrijven kan de Vleutense situatie voor deze groep bedrijven als minder evenwichtig worden gekenschetst.

Glasgroentebedrijven (onverwarmd)

In Vleuten behoren in 1975 22 bedrijven (16% van het totaal-aantal glastuinbouwbedrijven) tot het type onverwarmde glasgroenten. In het ZHG is deze groep relatief van geringer omvang (11% van totaal).

Gemeten naar de glastuinbouw hebben de bedrijven in Vleuten gemiddeld slechts ca. 60% van de omvang van de bedrijven in het ZHG. Uit de verdeling over de grootteklassen valt af te lezen dat 95% van de onverwarmde glasgroentebedrijven in Vleuten niet groter is dan 120 sbe (ZHG 65%).

Glasbloemisterijbedrijven

De snijbloemenbedrijven in Vleuten nemen wat de bedrijfsomvang betreft een tussenpositie in tussen Aalsmeer en omstreken en het Zuidhollands Glasdistrict. In het onderzoeksgebied behoren 35 bedrijven (25%) tot dit bedrijfstype, in het ZHG 33%. In Vleuten komen relatief veel bedrijven voor in de klasse 120-240 sbe, terwijl 6% van de bedrijven groter dan 480 sbe is (gemiddeld 725 sbe met 205 are staand glas).

De potplantenkwekerijen in Vleuten zijn gemiddeld groter dan in Aalsmeer. Het aantal sbe per m² staand glas bedraagt in Aalsmeer 10,6 en in Vleuten 8,8. Dit duidt erop dat de potplantenbedrijven in Vleuten sterker gemengd zijn met andere takken van tuinbouw.

In de grootteklasse boven 480 sbe komt in Vleuten relatief gezien een groot aantal bedrijven voor.

2. Opzet en methode van het onderzoek

Zoals in het vorige hoofdstuk werd uiteengezet is het doel van dit onderzoek het verkrijgen van inzicht in de bedrijfseconomische en -structurele aspecten van de glastuinbouw in Vleuten. Het niveau van kosten en opbrengsten van dit gebied is hierbij vergeleken met de uitkomsten van andere tuinbouwgebieden.

Hiertoe werd over het jaar 1975 op glastuinbouwbedrijven in Vleuten een onderzoek ingesteld, terwijl bovendien gebruik kon worden gemaakt van opbrengstdocumentatie bij komkommers en tomaten, welke over een aantal jaren in Vleuten was uitgevoerd.

2.1 De steekproef

De bedrijven waarvan voor bovengenoemd doel over 1975 een administratie is gevoerd zijn door middel van een steekproef gekozen. Gegevens hiervoor zijn ontleend aan de landbouwtelling 1972 van het Centraal Bureau voor de Statistiek.

Voor deelname aan het onderzoek werden aan de bedrijven de volgende voorwaarden gesteld:

- het bedrijfshoofd heeft een agrarisch hoofdberoep
- de oppervlakte glas van het bedrijf bedraagt minimaal 1500 m²
- het bedrijf heeft een omvang van minimaal 60 sbe (glas + open grond)
- ten minste 60% van de bedrijfsomvang gemeten in sbe bestaat uit glastuinbouw.

De bedrijven die aan deze voorwaarden voldeden werden naar grootte ingedeeld. Uit de aldus gerangschikte bedrijven is vervolgens een willekeurige keuze gedaan door voor elke grootteklasse een aantal (één op drie) bedrijven in de steekproef op te nemen.

Van de uit 147 bedrijven bestaande populatie werden 45 bedrijven in de steekproef betrokken.

Het resultaat van het bezoek aan deze bedrijven kan als volgt worden weergegeven:

1. geschikt voor en bereid tot deelneming	31 bedrijven
2. geschikt voor, doch niet bereid tot deelneming	2 "
3. om administratieve redenen niet geschikt tot deelneming	8 "
4. in verband met plannen tot verkoop van het bedrijf niet geschikt voor deelneming	4 "
	<hr/>
	45 bedrijven

Opvallend is het relatief grote aantal bedrijven dat om administratieve redenen of in verband met plannen tot verkoop van het bedrijf niet geschikt is voor deelneming aan het onderzoek. De oorzaak hiervan ligt in het feit dat de bedrijven in 1975 zijn bezocht, terwijl de steekproef op basis van de metelling 1972 was uitgevoerd. In de tussenliggende 3 jaar vonden verscheidene mutaties plaats.

Ter vervanging van de onder punt 2, 3 en 4 genoemde bedrijven werden 14 bedrijven van ongeveer dezelfde grootte in het onderzoek betrokken.

Tijdens het onderzoek zijn nog 3 bedrijven afgevallen, zodat het aantal deelnemende bedrijven uiteindelijk 42 bedroeg.

Deze 42 bedrijven vormen ongeveer een derde deel van de voor het onderzoek in aanmerking komende bedrijven (tabel 2.1).

Tabel 2.1 1) Aantal en omvang van de steekproefbedrijven in Vleuten vergeleken met de daar aanwezige populatie in 1972 (jaar van steekproeftrekking) (aantal bedrijven per sbe-klasse in procenten)

Bedrijfs- type	Groep	Groottekl.in sbe				Totaal aantal bedr.	Gem. per bedrijf	
		60/ 120	120/ 240	240/ 480	480 e.m.		glas- sbe	opp.st. glas in aren
Alle bedr.	Steekproef	31	41	26	2	42	191	57
	Populatie	28	44	21	7	131	234	66
w.v.								
groenten	Steekproef	35	35	27	3	29	199	65
	Populatie	31	45	19	5	87	238	78
w.v.								
bloemis- terij	Steekproef	23	54	23	-	13	173	40
	Populatie	23	43	23	11	44	226	43

1) Voor deze tabel gelden dezelfde uitgangspunten als voor tabel 1.1, met deze toevoeging, dat het hier alleen bedrijven betreft groter dan 60 sbe.

Bron: CBS (bewerkte gegevens)

Alle grootteklassen zijn in de steekproef (totaal groenten + bloemisterij) vertegenwoordigd. De onderzochte bedrijven hebben een 9 are kleinere glasoppervlakte en blijven hiermee, volgens sbe-berekening, 18% onder het totaal gemiddelde.

De steekproef bij de groentebedrijven vormt een betere afspiegeling van de totale groep dan de bloemisterijsteekproef. Bij de bloemen ontbreekt een vertegenwoordiging van de grootteklasse

boven 480 sbe. Naar oppervlakte glas berekend blijven de steekproefbedrijven (bloemisterij) weinig bij het totaal gemiddelde achter.

Voor zover de bedrijfsgrootte van invloed is op de uitkomsten dient bij de interpretatie van de cijfers de gemiddeld wat kleinere omvang van de steekproefbedrijven in ogenschouw te worden genomen.

2.2 De werkwijze

Het onderzoek heeft betrekking op het kalenderjaar 1975. De deelnemende bedrijven zijn in het begin van 1975 voor het eerst bezocht, vervolgens nog enkele malen in 1975, terwijl de laatste gegevens medio 1976 werden verkregen.

Voor het vaststellen van de bedrijfsontvangsten en -uitgaven werd gebruik gemaakt van de dagafschriften van de veiling en de benodigde kasbescheiden, die aan het LEI ter inzage werden verstrekt. Tevens is op de bedrijven een aantal aanvullende gegevens verzameld. Deze hebben zowel betrekking op de bedrijfsuitrusting en de betaalde oppervlakte als op de opbrengsten en de arbeidsbezetting. Wat dit laatste betreft is het arbeidsverbruik periodiek op de bedrijven vastgelegd.

Omdat geen volledige boekhouding is gevoerd, zijn de kosten van de overige materialen, de algemene kosten en de kosten van de dode duurzame produktiemiddelen - anders dan kassen en verwarming - volgens normen opgevoerd. Deze normatief berekende kosten maken ongeveer 15% uit van de totale kosten.

Een en ander betekent dat wel een beeld kon worden verkregen van de rentabiliteit van de bedrijven en de arbeidsopbrengst van de ondernemer, doch dat geen cijfers beschikbaar zijn gekomen inzake de verhouding eigen - vreemd vermogen, inkomsten van buiten het bedrijf en dergelijke, die medebepalend zijn voor het totale inkomen dat wordt verkregen. Daar evenmin cijfers zijn gevraagd over particuliere bestedingen kan ook niets worden gezegd over eventuele besparingen als basis voor investeringsactiviteiten.

De conclusies die uit dit onderzoek volgen, zijn grotendeels gebaseerd op de kengetallen ondernemersoverschot per f 100,- kosten en arbeidsopbrengst per ondernemer, die - in relatie tot andere gebieden - voldoende indicatief kunnen worden geacht om de situatie in Vleuten te kunnen beoordelen.

Voor een toelichting over de wijze waarop de uitkomsten zijn berekend en de begrippen die daarbij zijn gehanteerd, wordt verwezen naar bijlage 2.

3. De resultaten van de glastuinbouwbedrijven in Vleuten in vergelijking met het Zuidhollands Glasdistrict, Aalsmeer/De Venen en Nederland in 1975

In dit hoofdstuk worden de resultaten van de aan het onderzoek deelnemende bedrijven weergegeven. Er vindt hierbij een vergelijking plaats met de cijfers van het Zuidhollands Glasdistrict (ZHG), Aalsmeer/De Venen en "Nederland". Deze vergelijkingscijfers zijn afkomstig uit het rentabiliteits- en financieringsonderzoek van het LEI, van op steekproefbasis gekozen bedrijven 1).

3.1 Het grondgebruik en de bedrijfsomvang

Allereerst worden enkele cijfers over het grondgebied getoond (tabel 3.1).

Tabel 3.1 Het grondgebruik op glastuinbouwbedrijven in Vleuten, ZHG, Aalsmeer/De Venen en Nederland (gemiddeld per bedrijf) in 1975

	Vleuten	ZHG	Aalsmeer/ De Venen	Neder- land 1)
Aantal waarnemingen	42	95	63	233
Oppervlakte staand glas:	are	are	are	are
met buisverwarming	56	74	47	56
met heteluchtverwarming	6	10	1	10
onverwarmd	8	6	1	5
Totaal staand glas	70	90	49	71
Oppervlakte platglas	1	0	0	1
Opp. opengrondstuinbouw	29	3	25	24
Totaal aantal sbe 2)	201	245	272	233

- 1) Gewogen gemiddelde van alle door het LEI onderzochte glastuinbouwbedrijven in Nederland.
- 2) Sbe-berekening is uitgevoerd aan de hand van de LEI-documentatie.

De oppervlaktegegevens van de bedrijven in Vleuten stemmen goed overeen met die van "Nederland". Ten opzichte van het ZHG hebben de bedrijven in Vleuten ruim 20% minder staand glas; doch

1) Landbouw-Economisch Instituut, Mededelingen nrs. 157, 159 en 161.

meer opengrondstuinbouw. De kleinere oppervlakte staat gemiddeld per bedrijf in Vleuten ten opzichte van het ZHG wordt voor een deel veroorzaakt door het hogere percentage potplantenbedrijven in Vleuten.

Het gebied Aalsmeer/De Venen heeft alleen betrekking op bloemisterijbedrijven. De gemiddeld kleinere oppervlakte staat gemiddeld in dit gebied wordt hierdoor gedeeltelijk verklaard.

De bedrijfsomvang uitgedrukt in sbe laat zien dat de onderzochte bedrijven in Vleuten gemiddeld ca. 14% kleiner zijn dan in "Nederland". De hier aangegeven aantallen sbe zijn niet precies vergelijkbaar met die van tabel 1.1 en 2.1 doordat ze zijn berekend op basis van de oppervlakten die tijdens het onderzoek op de bedrijven werden aangetroffen en die kan afwijken van de opgave voor de landbouwtelling.

In tabel 3.2 wordt een overzicht gegeven over het aandeel van de diverse takken van tuinbouw per gebied, gebaseerd op bedrijven uit de LEI-documentatie.

Tabel 3.2 Procentuele verdeling van het grondgebruik over de takken van tuinbouw per gebied in 1975
(aantal sbe per tak van tuinbouw in % van totaal sbe)

	Vleuten	Zuidholl. Glasdistrict	Aalsmeer/ De Venen	Neder- land
Tak van tuinbouw:				
Glasgroenten	62	57	0	45
w.v. verwarmd	56	53	0	41
w.v. onverwarmd	6	4	-	4
Snijbloemen	24	41	71	39
Potplanten	11	2	20	12
Opengrondstuinbouw	3	0	9	4
Totaal	100	100	100	100

Tabel 3.2 dient vooral in samenhang beoordeeld te worden met tabel 3.3 (arbeidsbezetting) en tabel 3.4 (bedrijfsresultaten).

In Vleuten is de teelt van groenten onder verwarmd glas veruit de belangrijkste vorm van glastuinbouw. Het aandeel van de snijbloemen in Vleuten ligt aanzienlijk lager dan in het ZHG of in "Nederland". De opengrondstuinbouw kan op de bedrijfsresultaten van de glastuinbouwbedrijven in Vleuten (en op die in "Nederland") slechts van zeer beperkte invloed zijn, gezien het geringe aandeel dat deze tak van tuinbouw in het totaal inneemt (op basis van sbe).

3.2 De arbeidsbezetting

De arbeidsbezetting op het gemiddelde Vleutense glastuinbouwbedrijf wordt gekenmerkt door het relatief hoge aandeel dat daarin door de ondernemer en zijn gezinsleden wordt geleverd. Ook het relatief lage aantal sbe per manjaar valt op (tabel 3.3).

Tabel 3.3 De arbeidsbezetting op glastuinbouwbedrijven in Vleuten, ZHG, Aalsmeer/De Venen en Nederland (gemiddeld per bedrijf) in 1975

	Vleuten	ZHG	Aalsmeer/ De Venen	Neder- land
Aantal waarnemingen	42	95	63	233
Aantal ondernemers per bedrijf	1,33	1,26	1,36	1,24
Gemiddelde leeftijd van de ondernemer	39	41	42	41
Arbeidsbezetting in manjaren:				
arbeid van de ondernemer(s)	2,01	1,60	1,70	1,56
arbeid van de gezinsleden	0,48	0,47	0,31	0,47
arbeid van vast personeel	0,66	1,18	1,60	1,06
arbeid van los personeel	0,29	0,55	0,21	0,44
Totale arbeidsbezetting	3,44	3,80	3,82	3,53
Arbeid v.d. ondernemer (s) en gezinsleden in % v.d. totale arbeidsbezetting	72	54	53	58
Sbe per manjaar	58	65	71	66

Het aantal ondernemers per bedrijf in Vleuten komt ongeveer overeen met dat in Aalsmeer/De Venen. De gemiddelde leeftijd van de ondernemer in Vleuten is lager dan in de andere glastuinbouwgebieden; mogelijk vormt dit mede een verklaring voor de grote hoeveelheid arbeid (1,5 manjaar) die in Vleuten door de ondernemer wordt geleverd. In de andere gebieden bedraagt het aantal manjaren per ondernemer gemiddeld ca. 1,25 manjaar.

3.3 De bedrijfsresultaten in 1975

De kosten en opbrengstenverhouding (tabel 3.4) van de bedrijven in Vleuten kan beïnvloed zijn door de geringere bedrijfsomvang van de steekproefbedrijven ten opzichte van de populatie in dit gebied. Aangenomen kan worden dat zowel het niveau van de kosten als dat van de opbrengsten hiervan invloed ondergaat. Omdat in

het vervolg van deze beschouwing (par. 4.1) wordt aangetoond dat de grotere bedrijven gemiddeld een beter resultaat behalen dan de kleinere, kan het hier getoonde beeld van de Vleutense glastuinbouw enigszins zijn vertekend in ongunstige zin.

Het verschil tussen de uitkomsten van de andere glastuinbouwgebieden in ons land en van de glastuinbouw in geheel Nederland enerzijds en de resultaten in Vleuten anderzijds is echter zo sprekend dat ook een interpretatie waarbij met deze afwijking rekening wordt gehouden nog voldoende grond biedt voor vergelijking.

Tabel 3.4 De bedrijfsresultaten over 1975 van glastuinbouwbedrijven in Vleuten, ZHG, Aalsmeer/De Venen en Nederland (gemiddeld per bedrijf)

	Vleuten	ZHG	Aalsmeer/ De Venen	Neder- land
Aantal waarnemingen	.42	95	63	233
Opbrengsten				
Groenten en fruit	135430	179010	1040	121460
Bloemisterijproducten	55200	96360	219100	106520
Overige opbrengsten	5290	23270	28380	19350
Totale opbrengsten	195920	298640	248520	247330
Kosten				
Afschrijvingen	28390	44890	39890	37830
Rente	20150	33000	27470	27460
Arbeid ondernemers	54780	43730	46240	42530
Arbeid gezinsleden	11620	10720	7960	11240
Arbeid personeel	18360	36890	37950	30110
Brandstof	32140	44190	31470	34530
Afleveringskosten (excl. vracht)	11050	14350	13100	13130
Overige materialen en diensten en overige kosten	44200	68660	52860	56390
Totale kosten	220690	296430	256940	253220
Ondernemersoverschot				
- in guldens	-24770	2210	-8430	-5890
- per f 100,- kosten	-11	1	-3	-2
Arbeidsopbrengst				
- per ondernemer	22510	36420	27760	29450
- relatief t.o.v. Nederland	76	124	94	100

In 1975 waren in Vleuten de opbrengsten en de kosten, gemiddeld per bedrijf, lager dan in het ZHG; de kosten 26% en de opbrengsten 34%. Ten opzichte van de glastuinbouw in Nederland waren de kosten en opbrengsten in Vleuten resp. 13 en 21% lager.

Het zijn vooral de opbrengsten die sterk achterblijven. De uitkomsten in Vleuten waren daardoor aanzienlijk ongunstiger dan in de vergeleken gebieden.

De verhoudingscijfers van de arbeidsopbrengst per ondernemer geven de grote achterstand van Vleuten duidelijk aan. Deze arbeidsopbrengst komt in Vleuten f 6940,- lager uit dan in "Nederland". In vergelijking met de gebieden ZHG en Aalsmeer/De Venen ligt de arbeidsopbrengst per ondernemer respectievelijk f 13910,- en f 5250,- lager. Al met al kan toch wel van een zeer teleurstellend resultaat worden gesproken.

3.4 Bedrijfsresultaten per sbe

Voor het verkrijgen van meer inzicht in de resultaten wordt in tabel 3.5 een overzicht gegeven van de bedrijfsresultaten per sbe.

Tabel 3.5 Bedrijfsresultaten per sbe van glastuinbouwbedrijven in 1975 per gebied

	Vleuten	ZHG	Aalsmeer/ De Venen	Neder- land
Totaalaantal sbe gemiddeld per bedrijf	201	245	272	233
Per sbe:				
- opbrengsten	975	1219	914	1062
- kosten	1098	1210	945	1087
w.v. arbeidskosten	422	373	339	360
- ondernemersoverschot	-123	9	-31	- 25

Bij vergelijking van deze cijfers per gebied blijken de uitkomsten van Aalsmeer/De Venen een aparte plaats in te nemen als gevolg van het teeltplan (uitsluitend bloemisterij).

Vergeleken met de bedrijven in het ZHG blijven de opbrengsten in Vleuten f 244,- per sbe achter en de kosten "slechts" f 112,- per sbe.

Ten opzichte van "Nederland" liggen de kosten per sbe in Vleuten ongeveer op hetzelfde niveau maar duidelijk komt naar voren dat vooral de mindere opbrengsten (Vleuten f 87,- minder per sbe dan "Nederland") een grote rol spelen in de tegenvallende resultaten van Vleuten.

3.5 Spreiding van de arbeidsopbrengst van de ondernemer

Naast het gemiddeld cijfer voor de arbeidsopbrengst per ondernemer vormt de spreiding van dit kengetal (tabel 3.6) een interessant gegeven. Mede hieruit kunnen de mogelijkheden voor een rendabele bedrijfsvoering in de glastuinbouw worden afgeleid.

Tabel 3.6 Spreiding van de arbeidsopbrengst per ondernemer op de glastuinbouwbedrijven in Vleuten, ZHG, Aalsmeer/De Venen en Nederland in 1975 (aantal ondernemers per klasse in %)

	Vleuten	ZHG	Aalsmeer/ De Venen	Neder- land
Negatief	18	12	25	18
f 0 - f 5000	9	5	1	4
f 5000 - f 15000	9	3	20	12
f 15000 - f 25000	21	17	10	16
f 25000 - f 40000	16	24	21	20
f 40000 - f 60000	23	19	5	13
f 60000 - f 90000	2	15	8	10
f 90000 - f 120000	-	3	6	4
f 120000 en meer	2	2	4	3
	100	100	100	100

In de klasse met een negatieve arbeidsopbrengst per ondernemer komt in alle gebieden een aanzienlijk aantal ondernemers voor. De ondernemers in de Nederlandse glastuinbouw hebben in 1975 voor ongeveer een derde deel een arbeidsopbrengst van minder dan f 15000,- behaald. Deze ondernemers vormen een zeer kwetsbare groep.

Het aandeel van de Vleutense ondernemers met een arbeidsopbrengst tot f 15000,- bedraagt 36%. Bovendien omvat de klasse f 15000,- tot f 25000,-, die de ondernemers die hiertoe behoren slechts matige vooruitzichten biedt, in Vleuten nog 21% van de ondernemers.

Slechts 43% van de ondernemers in Vleuten heeft een arbeidsopbrengst van f 25000,- of meer behaald. Hierbij valt op dat in Vleuten de 3 hoogste klassen veel zwakker zijn vertegenwoordigd dan in de andere gebieden.

Uit het feit dat in Vleuten ook een aantal ondernemers voorkomt met een hoge arbeidsopbrengst, kan geconcludeerd worden dat dit glastuinbouwgebied potentiële mogelijkheden biedt voor een winstgevende bedrijfsvoering. Gezien het veel lagere percentage ondernemers met een arbeidsopbrengst van f 60000,- en meer dan in het ZHG en in Aalsmeer/De Venen worden de perspectieven voor de glastuinbouw in Vleuten toch beduidend lager gewaardeerd dan voor de andere genoemde glastuinbouwgebieden.

3.6 De glasgroentebedrijven

De glasgroentebedrijven vormen in Vleuten qua aantal in 1975 de belangrijkste groep: ruim 62% van de bedrijven behoort hiertoe; van de 42 steekproefbedrijven 27.

In deze paragraaf wordt ingegaan op de uitkomsten van deze bedrijven, waarbij de cijfers vergeleken worden met die uit het ZHG.

3.6.1 Het grondgebruik en de bedrijfsomvang

Gerekend naar grondgebruik en bedrijfsomvang bestaan er slechts geringe verschillen tussen het gemiddelde glasgroentebedrijf in Vleuten en in het ZHG (tabel 3.7).

Tabel 3.7 Grondgebruik en bedrijfsomvang op glasgroentebedrijven in Vleuten en het ZHG in 1975 (gemiddeld per bedrijf)

	Vleuten	ZHG
Aantal bedrijven	27	51
Oppervlakte staand glas:	are	are
met buisverwarming	64	70
met heteluchtverwarming	9	11
onverwarmd	10	8
totaal	83	89
Oppervlakte platglas	1	1
Oppervlakte opengrondstuinbouw	33	4
Bedrijfsindeling (in sbe):	sbe	sbe
glasgroente	189	193
w.v. - verwarmd	172	179
- onverwarmd	17	14
bloemisterij	7	7
opengrondstuinbouw	5	1
totaal aantal sbe	201	201

Het meest in het oog lopende verschil bestaat uit de oppervlakte opengrondstuinbouw (Vleuten 33 are; ZHG 4 are). Omgerekend in sbe blijkt de opengrondstuinbouw in Vleuten slechts 2,5% van de totale bedrijfsomvang uit te maken.

Het gemiddelde glasgroentebedrijf in Vleuten heeft 8 are (10%) minder verwarmd staand glas dan het gemiddelde bedrijf in het ZHG. Berekend in sbe is het verschil kleiner, namelijk 4%. Dit vloeit voort uit het grotere aandeel komkommers in het teeltplan in Vleuten (een overzicht van het teeltplan op de glasgroentebedrijven in Vleuten en in het ZHG wordt gegeven in bijlage 3). In het ZHG overheerst de tomatenteelt, die een lagere sbe-waardering heeft dan komkommers.

3.6.2 De bedrijfsresultaten van de glasgroentebedrijven in 1975 in Vleuten, vergeleken met die in het ZHG

Binnen de onderzochte glastuinbouwbedrijven in Vleuten vormen de glasgroentebedrijven een groep met enigszins betere uitkomsten (tabel 3.8).

Het gewogen ondernemersoverschot per f 100,- kosten in 1975 werd voor de gehele Nederlandse glasgroenteteelt berekend op -3. Voor de Vleutense glasgroentebedrijven bedraagt dit cijfer -9. Dit resultaat krijgt temeer reliëf daar het gemiddelde bedrijf in Vleuten een grotere oppervlakte staand glas heeft (Vleuten 83 are - Nederland 77 are) en een groter deel van het glas door middel van buizen wordt verwarmd (Vleuten 77% - Nederland 68%).

Tabel 3.8 Bedrijfsresultaten van glasgroentebedrijven over 1975 in Vleuten en het ZHG

	Vleuten		ZHG	
	gemidd. per bedrijf	per 100 m ² glas	gemidd. per bedrijf	per 100 m ² glas
Aantal bedrijven	27		51	
Kosten				
Afschrijvingen	29710	361	37000	416
Rente	22920	279	30840	346
Arbeid ondernemers	54680	665	42440	477
Arbeid gezinsleden	13270	162	8950	101
Arbeid personeel	20450	249	30230	339
Brandstof	37440	455	42670	479
Afleveringskosten (excl. vracht)	12050	147	11850	133
Overige materialen en diensten en overige kosten	43940	535	56630	636
Totale kosten	234460	2853	260610	2927
Opbrengsten				
Groente en fruit	205530	2501	250720	2817
Bloemisterij produkten	7680	93	7440	84
Overige opbrengsten	-	-	3680	41
Totale opbrengsten	213210	2594	261840	2942
Ondernemersoverschot				
- in guldens	-21250	-259	1370	15
- per f 100,- kosten	-9		1	
Arbeidsopbrengst				
- per ondernemer	24390		35260	

Evenals bij de bedrijfsresultaten van de hele groep glastuinbouwbedrijven (tabel 3.4) blijkt ook bij de glasgroentebedrijven vooral de achterstand in de opbrengsten (Vleuten gemiddeld per bedrijf 19% lager dan het ZHG) bepalend voor de minder goede uitkomsten. Het ondernemeroverschot per f 100,- kosten kwam in 1975 10 punten lager uit dan in het ZHG. De arbeidsopbrengst per ondernemer bleef in Vleuten met f 24390,- nog beneden het op basis van de CAO berekende jaarloon (f 26800,-).

De kosten voor rente en afschrijving liggen in Vleuten 16% lager dan in het ZHG. Dit wordt voornamelijk veroorzaakt door de oudere glasopstanden en verwarmingsinstallaties in Vleuten. De boekwaarde van deze duurzame produktiemiddelen uitgedrukt in procenten van de nieuwwaarde bedroeg in Vleuten 38 en in het ZHG 49.

De 17% hogere arbeidskosten per are glas (Vleuten hoger dan ZHG) worden enerzijds veroorzaakt door de zwaardere arbeidsbezetting en anderzijds door een ander teeltplan voor de glasprodukten, waarbij ook nog het grotere areaal opengrondstuinbouw een rol van betekenis speelt.

3.7 De snijbloemenbedrijven

In het onderzoeksgebied kunnen in 1975 35 bedrijven tot de snijbloemenbedrijven worden gerekend. Twaalf van deze bedrijven maakten deel uit van de steekproef. Zoals in tabel 2.1 werd aangetoond, ontbreken bedrijven groter dan 480 sbe in deze steekproef. Dit is geen groot bezwaar, omdat uit de resultaten van de Vleutense bedrijven in het aanwezige traject vrijwel geen relatie tussen ondernemeroverschot per f 100,- kosten en oppervlakte glas kon worden aangetoond (par. 4.1.2). Ter vergelijking zijn de gegevens van het ZHG en "Overig West-Nederland" (voornamelijk bepaald door Aalsmeer en De Venen) vermeld.

3.7.1 Het grondgebruik en de gewassenkeuze

Een indruk van de bedrijfsstructuur wordt gegeven in tabel 3.9.

De bedrijfsgrootte (m² glas) in Vleuten komt overeen met die in Overig West-Nederland. De gewassenkeuze evenwel wijkt duidelijk af van het gemiddelde LEI-bedrijf in dat gebied. In Overig West-Nederland is de rozenteelt toonaangevend, anjers en chrysanten spelen er slechts een bescheiden rol. In Vleuten komt een veel grotere variatie aan gewassen voor, waarbij de chrysanten qua oppervlakte het belangrijkste zijn.

De procentuele indeling naar gewassen van Vleuten vertoont vrijveel overeenkomst met die in het ZHG hoewel daar meer "overige bloemisterijgewassen" en minder "overige tuinbouwgewassen" voorkomen. Omdat de bedrijven in Vleuten gemiddeld veel kleiner zijn dan in het ZHG wijst dit in de richting van een lage graad van specialisatie.

Tabel 3.9 Het grondgebruik op de snijbloemenbedrijven in Vleuten, het ZHG en Overig West-Nederland (gemiddeld per bedrijf)

	Vleuten	ZHG	Overig West-Nederland
Aantal bedrijven	12	41	48
Oppervlakte staand glas	5300 m ²	9300 m ²	5300 m ²
Oppervlakte van alle gewassen onder glas 1)	10000 m ²	14900 m ²	6800 m ²
w.v. rozen	6%	8%	62%
w.v. anjers	17%	15%	3%
w.v. chrysanten	37%	26%	1%
w.v. freesia's	8%	10%	10%
w.v. overige bloemisterijgewassen	13%	32%	22%
w.v. overige tuinbouwgewassen	19%	9%	2%
Oppervlakte opengrondstuinbouw	25 are	2 are	25 are

1) Deze oppervlakten zijn hoger i.v.m. meerdere gewassen per jaar.

3.7.2 De bedrijfsresultaten over 1975

De gemiddelde uitkomsten van de snijbloemenbedrijven in Vleuten zijn in 1975 teleurstellend. De resultaten ten opzichte van de andere genoemde gebieden blijven sterk achter, zodat de arbeidsopbrengst per ondernemer gemiddeld slechts 52% van het op basis van de CAO berekende jaarloon bedraagt (tabel 3.10).

Ten opzichte van de bedrijven in Overig West-Nederland, met gemiddeld een gelijke glasoppervlakte, liggen de kosten in Vleuten 18% lager, doch de opbrengsten 29% lager.

Uit de cijfers van het Zuidhollands Glasdistrict komt naar voren dat met een ongeveer vergelijkbaar teeltplan als dat van de Vleutense bedrijven, op weliswaar grotere bedrijven, een rendabele bedrijfsvoering in het betrokken jaar mogelijk is.

Omdat in de steekproef slechts drie potplantenbedrijven voorkomen is het niet mogelijk de gegevens van deze "groep" apart te vermelden. Het aantal bedrijven is te gering voor een vergelijking.

Tabel 3.10 Bedrijfsresultaten van snijbloemenbedrijven in 1975
in Vleuten, het ZHG en Overig West-Nederland
(gemiddeld per bedrijf)

	Vleuten	ZHG	Overig West- Nederland
Aantal bedrijven	12	41	48
Kosten			
Afschrijvingen	29430	63680	43160
Rente	16410	38160	28990
Arbeid ondernemers	56250	47010	46110
Arbeid gezinsleden	9210	14480	8060
Arbeid personeel	17110	52560	34470
Brandstof	24170	47690	32740
Afleveringskosten (excl. vracht)	10340	20130	13190
Overige materialen en diensten en overige kosten	47920	95580	50350
Totale kosten	210840	379290	257070
Opbrengsten			
Bloemisterijprodukten	143160	299770	208100
Groenten en fruit	11540	26790	1220
Overige opbrengsten	18510	53530	34030
Totale opbrengsten	173210	380090	243350
Ondernemersoverschot			
- in guldens	-37630	800	-13720
- per f 100,- kosten	-18	0	-5
Arbeidsopbrengst			
- per ondernemer	13960	36430	24290

4. Enkele bedrijfseconomische en -structurele aspecten

Uit het voorgaande blijkt dat de kosten-opbrengsten-verhouding in het gebied Vleuten ongunstiger is dan in de grote glastuinbouwcentra in ons land. In dit hoofdstuk zal worden ingegaan op bepaalde knelpunten die samenhangen met de geconstateerde verschillen in bedrijfsresultaat. Deze analyse is uitgevoerd voor vergelijkbare groepen bedrijven in Vleuten en het ZHG.

4.1 De bedrijfsgrootte

4.1.1 Glasgroentebedrijven

Het verband tussen bedrijfsgrootte (in oppervlakte glas) en ondernemersoverschot per f 100,- kosten is voor de glasgroentebedrijven in Vleuten en het ZHG weergegeven in grafiek 4.1. Plaats en richting van de getrokken lijnen zijn door middel van regressie-analyse berekend.

De helling van de lijnen geeft aan dat er een positief verband bestaat tussen bedrijfsgrootte en ondernemersoverschot. De spreiding is evenwel groot. Dit wijst erop dat andere factoren dan bedrijfsomvang van invloed zijn op het resultaat. Genoemd kunnen worden de gewasspecialisatie, die in paragraaf 4.2 wordt besproken en de mate van verwarming waarvan (voor de glasgroentebedrijven) in tabel 4.1 een overzicht wordt gegeven.

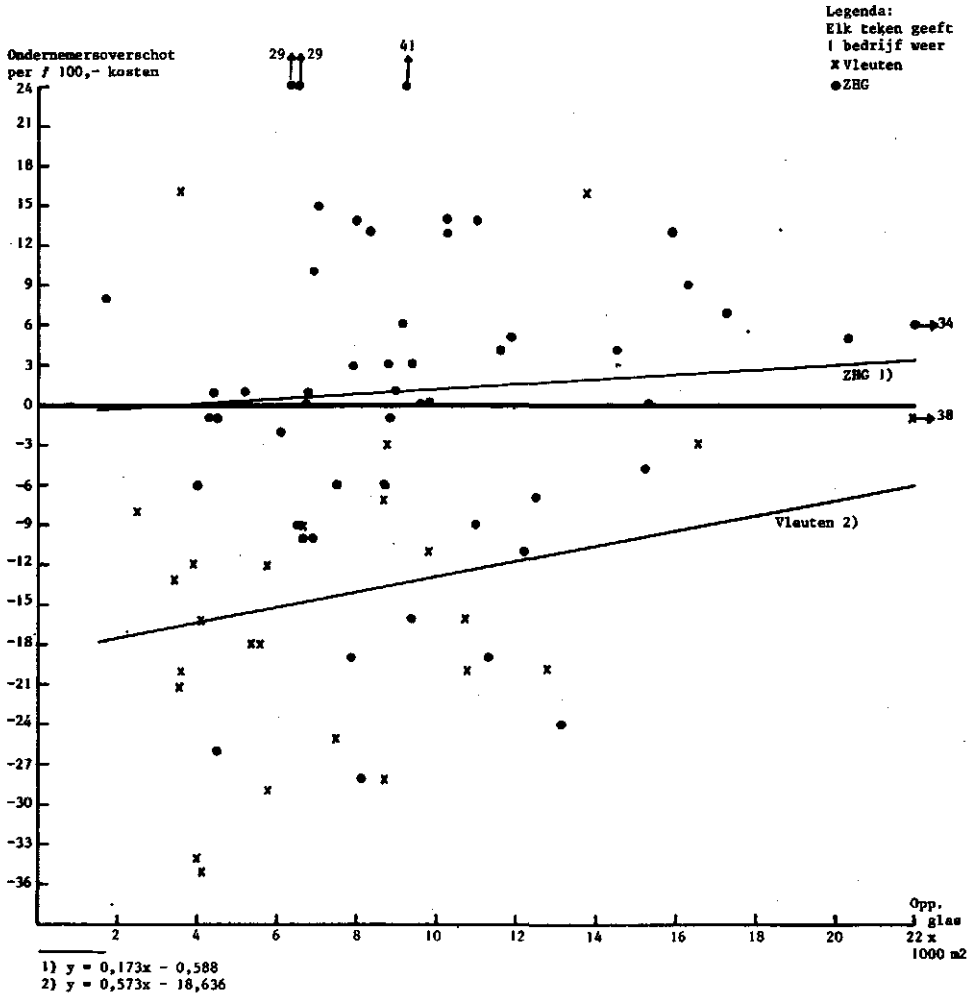
Overigens kan van grafiek 4.1 nog worden afgelezen dat hoewel de grotere bedrijven in Vleuten een beter resultaat hebben behaald dan de kleinere, de achterstand ten opzichte van het ZHG ook bij deze bedrijven niettemin duidelijk aanwezig is.

Het gemiddeld verbruik van gas en olie voor de verwarming van de kassen komt per m² glas in het ZHG 14% hoger uit dan in Vleuten (tabel 4.1).

In Vleuten behoort een kleiner deel van de bedrijven tot de groep met zware verwarming (verbruik hoger dan 50 m³ gas per m²) dan in het ZHG. Zowel in Vleuten als in het ZHG hebben deze bedrijven gemiddeld de grootste bedrijfsomvang van de drie genoemde groepen. In Vleuten zijn de bedrijven met zware verwarming gemiddeld zelfs ruim twee keer zo groot als de bedrijven met lichte verwarming. Toch blijft ook de rentabiliteit van deze zwaar verwarmde bedrijven gemiddeld beduidend achter bij die in het ZHG. Het ondernemersoverschot per f 100,- kosten bedraagt in Vleuten -8 en in het ZHG 0 voor deze groep.

Grafiek 4.1

Bedrijfs grootte en ondernemersoverschot per f 100,- kosten op glasgroentebedrijven in Vleuten en in het ZHG in 1975

Tabel 4.1 Brandstofverbruik en bedrijfs grootte in de glasgroente-
teelt in Vleuten en in het ZHG (gemiddeld per bedrijf)
in 1975

	Brandstofverbruik		Opp. staand glas	
	Vleuten	ZHG	Vleuten	ZHG
Aantal bedrijven	27	51	27	51
Gasverbruik 1) in m3 per m2 glas	44,5	50,6		
	Perc. van totaal aantal bedr. 2)		are	are
Gasverbruik 1) meer dan 50 m3 per m2 glas	30(0)	51(0)	146	98
van 15 tot 50 m3 per m2 glas	33(19)	25(0)	71	86
minder dan 15 m2 per m2 glas	37(19)	24(18)	41	60

- 1) Eventueel olieverbruik is via calorische waarde omgerekend tot m3 gas.
- 2) Tussen haakjes het percentage van het totaal aantal bedrijven dat overwegend met olie stookt.

Tenslotte kan nog uit tabel 4.1 worden afgelezen dat van de bedrijven met een berekend verbruik van 15 tot 50 m3 gas per m2 in 1975 nog meer dan de helft op olie was aangewezen. Gezien de prijsverhouding tussen olie en gas verkeerden deze bedrijven in een ongunstige positie.

4.1.2 Snijbloemenbedrijven

Een beeld van de resultaten van de snijbloemenbedrijven in relatie tot de bedrijfs grootte, voor Vleuten en het ZHG wordt gegeven in grafiek 4.2.

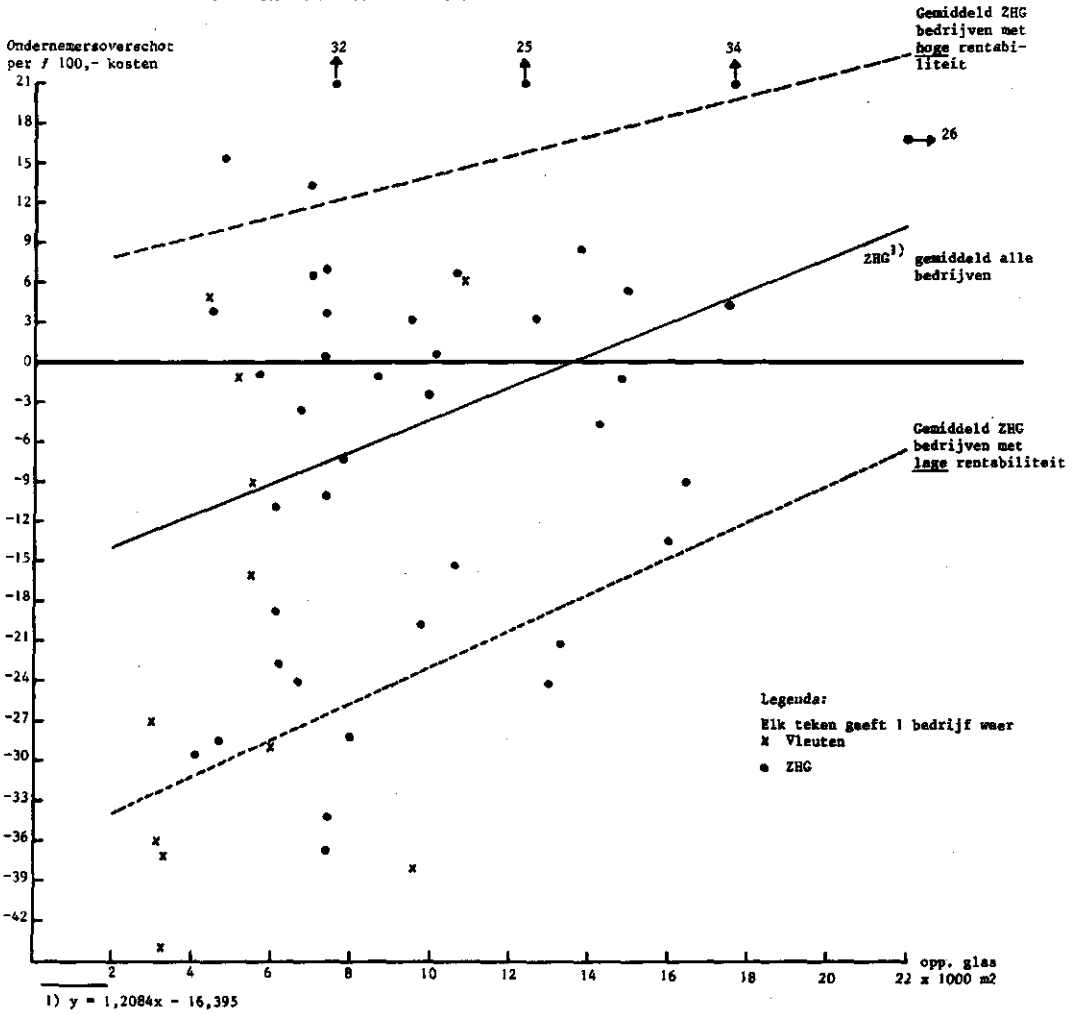
De getrokken lijn in de grafiek (gemiddeld ZHG) geeft aan dat er in dat gebied in 1975 sprake is van een duidelijk positief verband tussen bedrijfsresultaat en oppervlakte glas per bedrijf.

Omdat in Vleuten een zeer grote spreiding in het bedrijfsresultaat voorkomt, kan voor deze bedrijven geen gemiddelde lijn worden aangegeven. Elk bedrijf is daarom slechts afzonderlijk ingetekend. De onderbroken lijnen geven het gemiddelde weer van de groep bedrijven in het ZHG (30%) die per grootteklasse de hoogste, respectievelijk de laagste resultaten behaalden.

Van de 12 snijbloemenbedrijven in Vleuten hebben er 8 een ondernemersoverschot per f 100,- kosten beneden -10, een grens waar beneden gemiddeld slechts geringe mogelijkheden tot besparingen aanwezig zijn. Hoewel alle kleine bedrijven tot deze groep behoren, blijkt toch ook een aantal van de grotere bedrijven in Vleuten het

Grafiek 4.2

Bedrijfs grootte en ondernemersoverschot per f 100,- kosten op snijbloemenbedrijven in Vleuten en in het ZHG in 1975

jaar 1975 met zo'n teleurstellend resultaat te hebben moeten afsluiten.

Vier bedrijven hebben een resultaat behaald dat boven het gemiddelde van het ZHG uitkomt.

4.2 De gewasspecialisatie

Onder gewasspecialisatie wordt hier verstaan de aanwezigheid van veel of weinig gewassen per bedrijf in het onderzoeksjaar. Hierbij is zowel met de gewassen die tegelijk, als met die na elkaar zijn geteeld, rekening gehouden. Voor elk bedrijf werd hier toe, op basis van de sbe-normen, de zogenaamde specialisatie-index berekend.

Het totaal aantal sbe werd op 100% gesteld en de afzonderlijke gewassen zijn hierin uitgedrukt. De zo ontstane percentages zijn gekwadrateerd, opgeteld en door 100 gedeeld. De uitkomst (de specialisatie-index) is door deze berekeningswijze onafhankelijk van de bedrijfsgrootte en geeft een beter beeld van de gewasspecialisatie dan bijvoorbeeld het aantal gewassen per bedrijf.

Voorbeeld: Glasgroentebedrijf met buisverwarming (9000 m²)

6000 m ² stooktomaten tot 1/9	129 sbe = 60%	60 ²
3000 m ² paprika	63 sbe = 29%	29 ²
6000 m ² sla	24 sbe = 11%	11 ²
	<u>216 sbe = 100%</u>	<u>4562</u>

Dit bedrijf heeft een specialisatie-index van
4562: 100 = 45,6.

In het algemeen geldt dat de specialisatie-index toeneemt naarmate minder gewassen op het bedrijf worden geteeld.

Zowel voor de bedrijven met glasgroenten als die met snijbloemen geldt dat de gewasspecialisatie in Vleuten ten opzichte van het ZHG veel minder ver is doorgevoerd (tabel 4.2).

Voor al op de kleinere bedrijven in Vleuten komt vaak een groot aantal gewassen voor. Bedrijven met 10 of 11 verschillende glasgewassen zijn geen uitzondering.

Ook tussenteelten zoals bloemkool met radijs of andijvie, en andijvie tussen tomaten worden hier nog aangetroffen.

Voor de glasgroentebedrijven geldt dat de specialisatie toeneemt naarmate de bedrijven groter worden.

Een duidelijk opvallende groep wordt gevormd door de bedrijven (groenten zowel als bloemen) kleiner dan 9000 m² in Vleuten. De specialisatie-index van deze groep van bedrijven bedraagt maar ongeveer de helft van die van de bedrijven van vergelijkbare grootte in het ZHG.

Tabel 4.2 Specialisatie-index en ondernemersoverschot per f 100,- kosten in de glastuinbouw in Vleuten en in het ZHG in 1975 naar bedrijfsrootte (gewogen gemiddelde per bedrijf)

	Specialisatie-index		Ondern. overschot per f 100,- kosten		Oppervlakte staand glas in aren		Aantal bedrijven	
	Vleuten	ZHG	Vleuten	ZHG	Vleuten	ZHG	Vleuten	ZHG
Glasgroenten								
Alle bedrijven	34,2	55,8	-10,4	0,5	83	98	25	51
waarvan bedrijven:								
tot 45 are glas	24,6	50,3	-17,9	- 3,2	36	40	9	6
45-90 are glas	29,4	52,4	-15,3	1,1	70	74	9	21
90 are glas e.m.	52,6	62,0	- 5,9	0,6	161	126	7	24
Snijbloemen								
Alle bedrijven	35,1	60,8	-17,9	0,2	53	93	12	41
waarvan bedrijven:								
tot 45 are glas	34,3	76,0	-28,9	-10,2	34	43	6	2
45-90 are glas	23,5	63,6	-13,6	- 4,0	56	68	4	20
90 are glas e.m.	60,5	56,6	-10,8	4,8	103	144	2	19

De relatie tussen specialisatie en rentabiliteit

Bij de bedrijven in het ZHG, zowel voor groenten als bloemen, bestaat er geen verband van betekenis tussen specialisatie en rentabiliteit. Het in het algemeen gunstige effect van gewasspecialisatie is in dit gebied kennelijk uitgewerkt. Toch varieert de specialisatie-index er nog van 23 tot 100. Ook een minder gespecialiseerd bedrijf kan in het ZHG een goed resultaat behalen.

Voor Vleuten geldt dit niet, want hier wordt, zoals door middel van regressie-analyse kon worden berekend, 9% van de verschillen in ondernemersoverschot per f 100,- kosten bij de groentebedrijven en 33% bij de bloemenbedrijven verklaard door de gewasspecialisatie.

Dat er in het ZHG geen en in Vleuten wel een relatie tussen specialisatie en rentabiliteit is gevonden kan mede veroorzaakt zijn door het gemiddeld lage niveau van specialisatie in Vleuten.

4.3 Kasspecialisatie, een aspect van de bedrijfsstructuur

De mate van specialisatie van een bedrijf kan mogelijk samenhangen met het aantal afzonderlijke teeltafdelingen dat op het bedrijf aanwezig is. Als zo'n afdeling is beschouwd de kas of het warenhuis of een gedeelte ervan, waarvoor de mogelijkheid van een aparte klimaatregeling bestaat.

Voor het verkrijgen van inzicht in dit aspect van de bedrijfsstructuur is voor ieder bedrijf op analoge wijze als bij de gewasspecialisatie, de "kasindex" berekend. Het aantal afdelingen en de grootte ervan kon worden bepaald aan de hand van de schets die van elk bedrijf was gemaakt.

Voorbeeldberekening van de kasindex:

Bedrijf van 9000 m ² met 3 afdelingen		
1 warenhuis van 1500 m ² = 17%	17 ²	= 289
1 " " 2500 m ² = 28%	28 ²	= 784
1 " " 5000 m ² = 55%	55 ²	= 3025
	<hr/>	<hr/>
9000 m ² = 100%		4098

Dit bedrijf heeft een kasindex van $4098 : 100 = 41$ (afgerond). Naarmate het aantal afdelingen op een bedrijf geringer is, neemt de kasindex toe, onafhankelijk van de grootte van het bedrijf.

Zowel bij de glasgroentebedrijven als bij de snijbloemenbedrijven komt een vrij sterke relatie voor tussen de specialisatie-index en de kasindex (tabel 4.3).

Duidelijk komt naar voren dat de bedrijven een betere rentabiliteit behalen bij toenemende specialisatie. Bovendien geldt dat naarmate de specialisatie-index stijgt de bedrijven een betere structuur (hogere kasindex) hebben en een grotere oppervlakte staand glas.

Tabel 4.3 Kasindex, rentabiliteit en bedrijfsgrrootte van glastuinbouwbedrijven in Vleuten in 1975 ingedeeld naar specialisatie-index (gewogen gemiddelden per bedrijf)

	Kasindex	Ondernemers- overschot per f 100,- kosten	Oppervlakte staand glas in aren	Specialisatie- index	Aantal bedrijven
Glasgroenten					
Alle bedrijven	49	-10,4	83	34	25
waarvan bedrijven met een specialisatie-index:					
tot 25	39	-16,6	52	16	8
25 - 40	41	-14,6	71	33	9
40 en meer	70	-6,0	127	54	8
Snijbloemen					
Alle bedrijven	33	-17,9	53	35	12
waarvan bedrijven met een specialisatie-index:					
tot 25	26	-33,2	49	18	7
25 - 40	35	-9,2	54	30	2
40 en meer	47	-0,4	61	79	3

Anderzijds blijken de kleinere bedrijven op "alle fronten" in het nadeel te zijn. Een slechte tot zeer slechte rentabiliteit gaat samen met een relatief geringe bedrijfsomvang, lage specialisatie en slechte bedrijfsstructuur (lage kasindex).

Als gevolg van de samenhang van specialisatie-index en kas-index kan gesteld worden dat bedrijfsontwikkeling in de richting van gewasspecialisatie bemoeilijkt wordt als op het bedrijf relatief veel afzonderlijke teeltafdelingen voorkomen.

Om tot verbetering van de rentabiliteit te komen zouden de kleine bedrijven ofwel in verbetering van de bedrijfsstructuur ofwel in bedrijfsvergroting moeten investeren. Gezien de zeer matige rentabiliteit zal de financiering van deze investeringen voor veel van deze bedrijven een onoverkomelijk struikelblok betekenen. Zo bezien bevinden deze bedrijven zich in een vicieuze cirkel.

4.4 De ouderdom van de duurzame produktiemiddelen

De toekomstmogelijkheden van een bedrijf worden voor een deel bepaald door de moderniteit van de bedrijfsuitrusting. De continuïteit is slechts gewaarborgd indien de verouderde duurzame produktiemiddelen op korte termijn worden vervangen. Vooral in een periode met een slechte rentabiliteit zal de financiering hiervan een knelpunt zijn.

In dit verband is het van belang de gemiddelde ouderdom van de duurzame produktiemiddelen vast te stellen (tabel 4.4). Hierbij wordt Vleuten vergeleken met het ZHG.

Tabel 4.4 Ouderdom van de duurzame produktiemiddelen van de glas-
tuintbouwbedrijven in Vleuten en in het ZHG in 1975

	Glasgroenten		Snijbloemen	
	Vleuten	ZHG	Vleuten	ZHG
Aantal bedrijven	25	41	12	41
Ouderdom van de slijtende dode produktiemiddelen (boekwaarde in % van de nieuwwaarde)	40	48	42	48
Spreiding van de ouderdom van de d.p.m. 1)	Aantal bedrijven per klasse in % van totaal			
Ouderdomsklasse:				
tot 35	36	16	33	5
35 - 50	52	47	42	49
50 en meer	12	37	25	46

1) Ouderdom van de d.p.m. uitgedrukt in boekwaarde als % van de nieuwwaarde.

De moderniteit van de glastuinbouwbedrijven in Vleuten maakt geen sterke indruk. Integendeel, uit de cijfers blijkt dat de uitrusting van de bedrijven in Vleuten gemiddeld beduidend ouder is dan in het ZHG. Alleen al om bij te blijven dient veel te worden geïnvesteerd, zoals in het ZHG gebeurt. Waar zal het gemiddelde Vleutense glastuinbouwbedrijf de middelen vinden om daarenboven nog een achterstand in te lopen?

Uit het spreidingsbeeld valt af te leiden dat ongeveer een derde deel van de glastuinbouwbedrijven in Vleuten sterk verouderd is. In de gevallen waar dit samengaat met een slecht bedrijfsresultaat moet het voortbestaan van deze bedrijven zeer problematisch worden geacht.

Samenhang van de ouderdom van de duurzame produktiemiddelen met de rentabiliteit is vrijwel niet aangetroffen. Dit geldt zowel voor de bedrijven in het ZHG als in Vleuten.

4.5 Het opbrengstniveau

Uit voorgaand LEI-onderzoek 1) kwam naar voren dat verschillen in opbrengstniveau beschouwd moeten worden als de belangrijkste oorzaak voor de verschillen in bedrijfsuitkomsten in de glasgroenteteelt.

Voor de vergelijking van het opbrengstniveau in Vleuten met dat in het ZHG kon gebruik gemaakt worden van de LEI-opbrengst-documentatie. Hieruit valt voor de belangrijkste glasteelten bij gegeven plant- en oogstdatum een gemiddeld opbrengstcijfer te berekenen (in gulden per m² glas). De in Vleuten gevonden jaaropbrengst per bedrijf is aan deze basiscijfers gerelateerd, althans voor die bedrijven waar teelten voorkomen die in de opbrengstdocumentatie zijn betrokken.

Voor de glasgroenten betreft dit 7 bedrijven waarvan 3 met stooktomaten en 4 met stookkomkommers. Van de 12 snijbloemenbedrijven kon voor 10 bedrijven een vergelijkbaar niveau worden bepaald (tabel 4.5).

Het opbrengstniveau in Vleuten blijft aanzienlijk achter bij dat in het ZHG. Van de glasgroentebedrijven vertonen de bedrijven met stooktomaten de grootste achterstand. De relatie met de bedrijfsuitkomsten wordt tot uitdrukking gebracht in de arbeidsopbrengst per ondernemer. In Vleuten ligt dit kengetal voor de komkommerbedrijven ruim f 5000,- hoger dan voor de tomatenbedrijven, terwijl het verschil in het ZHG tussen tomaten- en komkommerbedrijven nauwelijks betekenis heeft.

1) Ir. D. Meijaard, "Oorzaken van verschillen in bedrijfsuitkomsten in de groenteteelt onder staand glas", april 1971, No. 4.40, LEI.

Tabel 4.5 Opbrengstniveau gemiddeld per bedrijf en arbeidsopbrengst per ondernemer van glasgroenten- en snijbloemenbedrijven in Vleuten en in het ZHG in 1975

	Glasgroenten (gasverbruik boven 50 m ³ /m ²)		Snijbloemen	
	Vleuten	ZHG	Vleuten	ZHG
Aantal bedrijven	7	26	10	41
Opbrengstniveau	85	100	80	100
w.v. stooktomaten	78	100		
stookkomkommers	88	100		
Arbeidsopbrengst (gem. per ondernemer)	f 25700	f 36900	f 13070	f 30470
w.v. stooktomaten	22700	37000		
stookkomkommers	27900	36700		

4.5.1 Tomaten

Onderzoek op bedrijven gesitueerd buiten de grote centra 1) liet zien dat daar de opbrengsten van tomaten meer achterbleven dan die van komkommers.

Naar de uitkomsten van de tomatenteelt in Vleuten en omstreken is in vroeger jaren door het LEI onderzoek verricht. Voor de onverwarmde tomaten betrof dit de jaren 1963 tot en met 1966 2) en voor de verwarmde tomaten de jaren 1965, 1966 en 1967 3).

Hoewel deze documentatie dus al geruime tijd geleden plaatsvond, kan het in 1975 gevonden resultaat als een bevestiging van de eerder gevonden resultaten worden beschouwd.

Uitgedrukt in % van het Westland lag indertijd de gemiddelde opbrengst in guldens per m² van de onverwarmde tomaten in Vleuten en omstreken op 81 en van de verwarmde teelt op 85.

- 1) Ir. A.P. Verhaegh, De positie van de bedrijven met glastuinbouw buiten de grote centra, december 1975. No. 4.67, LEI.
J. Goedegebure, De glasgroenteteelt in het noorden des lands in vergelijking met die in het Zuidhollands Glasdistrict, mei 1975. No. 4.63, LEI.
- 2) Ir. A.P. Verhaegh, Regionale verschillen in opbrengsten van onverwarmde tomaten, juni 1969. No. 4.18, LEI.
- 3) Ir. A.P. Verhaegh, Regionale verschillen in opbrengsten van verwarmde tomaten, april 1972. No. 4.53, LEI.

4.5.2 Komkommers

Opbrengstdocumentatie van de teelt van stookkommers heeft in het onderzoeksgebied plaatsgehad over de jaren 1970 tot en met 1973.

Voor vergelijking van de Vleutense cijfers kon gebruik worden gemaakt van de resultaten van het gebied "Delft en omstreken", in het vervolg aangeduid als "Delft". Tussen beide gebieden komt echter een opvallend verschil in gemiddelde planttijd voor. In de periode 1970-1973 worden de komkommers in Delft overwegend in december geplant, in Vleuten voornamelijk in de 1e helft van januari. Hierdoor komt er in Delft slechts een beperkt aantal bedrijven voor met januari-planttijd. Veelal was deze voor Delft late plantperiode een gevolg van bijzondere omstandigheden (verbouw van kassen of verwarming e.d.) of betrof dit bedrijven die in hun ontwikkeling waren achtergebleven. Door genoemde oorzaken kan uit de gebiedsvergelijking (tabel 4.6) slechts een globale indruk van de verschillen worden verkregen.

Tabel 4.6 Vergelijking van opbrengsten van stookkommers in Vleuten en Delft over 1970 tot en met 1973. Plantperiode 1/1-15/1, produktie tot 1 juli (per 100 m² gemiddeld per bedrijf)

Jaar	Gebied	Produktie		Geldopbrengst		
		stuks	kg	stuks	kg	totaal
1970	Vleuten	4016	387	1343	103	1446
	Delft	3637	403	1281	133	1414
1971	Vleuten	3966	395	1739	154	1893
	Delft	3735	429	1680	179	1859
1972	Vleuten	4022	395	1477	129	1606
	Delft	4054	438	1514	160	1674
1973	Vleuten	4619	394	1757	113	1870
	Delft	4277	399	1750	127	1877

Vooraf twee opmerkingen bij tabel 4.6:

- a. De bedrijven in Delft die in januari planfen in de onderzochte periode, behoren in dat gebied niet tot de toonaangevende. Op de betere bedrijven werden de komkommers toen in dat gebied meestal in december geplant.
De Vleutense stookkomkommerbedrijven, waarop vrijwel uitsluitend in januari wordt geplant, vormen juist een groep van grotere, vrij moderne ondernemingen.
- b. In de hier genoemde jaren heeft het rassensortiment van de komkommers een sterke wijziging ondergaan.
De bedrijven in Vleuten zijn sneller op de nieuwe, (overwegend) vrouwelijk bloeiende, produktievere hybriden overgegaan dan de Delftse bedrijven. Mede als gevolg hiervan blijkt de per kg

aangevoerde produktie in alle jaren achter te blijven bij de Delftse uitkomsten. Deze rassenkeuze houdt ook verband met verschil in teelt patroon tussen beide gebieden. De nieuwe rassen (overwegend Tosca), waren vooral geschikt voor de korte teelt in Vleuten.

In verband met de veel voorkomende nateelt van herfsttomaten was men toch gewend het gewas omstreeks 1 juli op te ruimen. Voor de teelt opvolging komkommers-sla in Delft werd de korte teeltduur van de nieuwe rassen als een nadeel gezien. Daar bleef men langer de gemengd bloeiende rassen (vnl. Sporu) telen.

Uit tabel 4.6 blijkt dat de geldopbrengsten van stookkommers in Vleuten bij gelijke plantdata en een oogst tot 1 juli in de periode 1970-1973 ongeveer gelijk uitkomen met die in Delft. Hieruit kan niet worden geconcludeerd dat de opbrengstniveaus van deze gebieden gelijkwaardig zijn. Daarvoor verschilt de groep bedrijven in Vleuten teveel van het groepsgemiddelde in Delft. De indruk bestaat evenwel dat in de onderzochte periode de achterstand van Vleuten ten opzichte van Delft niet groot was.

Situatie in 1975

Voor het jaar 1975 kon uit de onderzochte steekproefbedrijven een groep van vijf bedrijven met stookkommers worden gevormd met een ongeveer gelijke plantdatum (gemiddeld 15 januari). Een vergelijking met Delft is weergegeven in tabel 4.5.

Tabel 4.7 Vergelijking van opbrengsten van stookkommers in Vleuten en Delft in 1975. Plantperiode 10/1-25/1, produktie tot 1 juli (per 100 m² gemiddeld per bedrijf)

	Vleuten	Delft
Stuksproduktie in		
februari	74	103
maart	905	988
april	1248	1473
mei	1240	1307
juni	931	1048
Produktie tot 1 juli:		
- stuks	4398	4919
- kg	285	506
Geldopbrengst (excl. BTW):		
- stuks	f 2039	f 2363
- kg	116	219
- totaal	2155	2582

In 1975 vertoont de geldopbrengst per m² in Vleuten een achterstand van f 4,27 ten opzichte van Delft (ca. 17%). Een duidelijk slechter resultaat dan in de jaren 1970-1973. Ook nu is de per kg aangevoerde hoeveelheid minder dan in Delft, doch bovendien

blijft de stuksopbrengst over de gehele aanvoerperiode achter.

De in de periode 1970-1973 optredende verschillen in rassen-sortiment tussen Vleuten en Delft zijn in 1975 veel geringer. In Vleuten worden (1975) 100% vrouwelijk bloeiende hybriden geteeld, in Delft 87%.

Oorzaken

De gemiddelde bedrijfsgrootte van deze groep bedrijven in Vleuten bedraagt 12000 m². De bedrijven zijn redelijk modern. In 1975 geldt dit ook voor de Delftse bedrijven. De gemiddelde plantdatum ligt dan in Delft, in tegenstelling tot in 1970-1973, ongeveer gelijk met die in Vleuten. De vergelijkbaarheid van de bedrijven in Vleuten en Delft is hierdoor verbeterd ten opzichte van de periode 1970-1973. Het betere resultaat in 1970-1973 ten opzichte van 1975 lijkt vooral toegeschreven te kunnen worden aan de wijze waarop in Vleuten van de nieuwe hybriden gebruikt werd gemaakt. Op het moment dat het verschil tussen Vleuten en Delft op dit punt weinig invloed meer heeft, blijkt Vleuten in opbrengstniveau achter te blijven.

Door snel in te haken op nieuwe ontwikkelingen bestond kennelijk voor Vleuten de mogelijkheid de opbrengsten te verbeteren. Nadat deze innovatie in Delft wordt toegepast blijkt Vleuten een achterstand van betekenis te hebben opgelopen.

Spreading

In tabel 4.8 wordt ten slotte een beeld gegeven van de spreading bij komkommers in stuks per 100 m².

Tabel 4.8 Spreading van de komkommerproduktie in stuks per 100 m² 1) in Vleuten en Delft in 1975. Plantperiode 10/1-25/1, opbrengst tot 1 juli. (Aantal bedrijven per klasse in %)

	Vleuten	Delft
Stuks 1) per 100 m ²		
tot 4000	20	-
4000 - 4500	-	-
4500 - 5000	20	-
5000 - 5500	40	12
5500 - 6000	-	50
6000 - 6500	20	13
6500 - 7000	-	25

1) Hierbij is de kg-produktie uitgedrukt in stuks. In overeenstemming met het gemiddeld vruchtgewicht van de stuks is 1 kg op 2 stuks gesteld.

De produktie in aantal stuks per 100 m² per bedrijf vertoont in beide gebieden een aanzienlijke spreiding.

Het verschil tussen Vleuten en Delft wordt gevormd door het niveau waarop de bedrijven zich bevinden. Duidelijk komt naar voren dat ook de bedrijven met de hoogste opbrengst in Vleuten achterblijven bij de bedrijven met de hoogste produktie in Delft.

4.6 De prijsvorming op de veilingen

Het merendeel van de glastuinbouwprodukten uit het onderzoeksgebied Vleuten werd in 1975 afgezet op de groenten- en fruitveiling "Utrecht en omstreken" te Jutphaas en op de bloemenveiling "Utrecht en omstreken" te Vleuten. De prijzen die op deze centraal in ons land gelegen veilingen tot stand komen zullen in het algemeen de landelijke trend volgen. Toch kunnen regionale verschillen in aanbod en vraag en verschillen in bestemming van het produkt invloed op de prijs uitoefenen.

In het kader van dit onderzoek is getracht inzicht te verkrijgen in de verschillen van de produktprijzen op de genoemde veilingen ten opzichte van die op de veilingen in de grote centra.

Bloemen

Voor de bloemisterijprodukten bleek zo'n vergelijking niet mogelijk. Enerzijds ontbraken gegevens over het sortiment van de aangevoerde bloemen, anderzijds kunnen verschillen in kwaliteit (omdat hiervoor geen landelijk vastgestelde normen gelden) grote invloed hebben op de tot stand gekomen prijs.

Groenten

De vergelijking van prijzen van de belangrijkste groentegewassen bleek wel uitvoerbaar. Het Centraal Bureau van de Tuinbouwveilingen in Nederland heeft hiernaar een onderzoek ingesteld. Dit betreft de exportkwaliteit van tomaten en komkommers over de jaren 1975 en 1976 en de exportkwaliteit van glassla over de seizoenen 1974/75, 1975/76 en 1976/77. Als peilveilingen hebben voor de tomaten de veilingen Bleiswijk, Delft/Westerlee, Pijnacker, Westland-Noord en Westland-Zuid gediend, voor de komkommers dezelfde veilingen behalve Westland-Zuid en voor de sla de Veiling Bleiswijk.

Vergeleken zijn de zogenaamde "uitbetaalprijzen", dat wil zeggen de prijzen die de handel heeft betaald. Bij de tomaten en komkommers zijn de prijsverschillen per maand en bij de sla per week vastgesteld. De in de tabellen 4.9, 4.10 en 4.11 genoemde gemiddelde prijzen zijn gewogen met de hoeveelheden.

Tomaten

De prijs voor de tomaten blijkt in Utrecht gemiddeld over het hele jaar 1,12 ct. per kg lager te liggen dan op de peilveilingen (tabel 4.9).

Tabel 4.9 Prijsverschillen 1) van tomaten, exportkwaliteit, tussen de veiling Utrecht e.o. en de peilveilingen in het Zuidhollands Glasdistrict
Gemiddeld over 1975 en 1976 in ct. per kg

Maand van aan- voer	Sor- tering A	Sor- tering B	Sor- tering C	Sor- tering CC	To- taal	Kg-aanvoer in % van totaal in Utrecht
Maart	-4,77	-42,13	-2,42	- 8,48	-4,40	2
April	+2,41	- 8,35	-3,22	- 8,56	-0,29	7
Mei	+3,51	- 2,04	-4,19	-12,53	+0,78	12
Juni	+2,32	- 1,69	-4,63	-16,23	+0,46	16
Juli	+0,67	- 1,15	-2,63	-11,30	-0,28	13
Augustus	+0,27	- 1,30	-1,40	- 5,51	-0,32	14
September	-3,69	- 4,60	-2,97	-13,04	-3,94	17
Oktober	-2,34	- 3,38	-1,80	-15,81	-2,83	16
November	+4,92	- 2,07	-1,72	-28,16	+0,20	3
Gemiddeld	+0,18	- 2,77	-2,86	-13,46	-1,12	100
Sortering in % van totaal-kg	65	17	16	2		

- 1) - = Utrecht e.o. lager dan ZHG.
+ = Utrecht e.o. hoger dan ZHG.

Het grootste prijsverschil (Utrecht e.o. lager dan de peilveilingen) komt tot stand in de maanden maart, september en oktober. Waarschijnlijk wordt dit door overaanbod in die perioden veroorzaakt. De veiling Utrecht e.o. heeft namelijk een grotere binnenlandse afzet dan de peilveilingen.

De in het onderzoeksgebied veel voorkomende teelt van herfst-tomaten komt tot uitdrukking in de relatief hoge aanvoerpercentages in de maanden september en oktober. De prijsvorming blijft dan echter duidelijk achter bij die op de peilveilingen.

De A-sortering wordt gemiddeld goed betaald. Grotere en kleinere sorteringen ontmoeten een lagere prijs.

Tussen de onderzochte jaren 1975 en 1976 komen slechts geringe onderlinge verschillen voor.

Tabel 4.10 Prijsverschillen 1) van komkommers, exportkwaliteit, tussen de veiling Utrecht e.o. en de peilveilingen in het Zuidhollands Glasdistrict.
Gemiddeld over 1975 en 1976 in centen per stuk

Maand van aanvoer	Sortering										Stuks- aanvoer in % van tot. in Utrecht
	26/31	31/36	36/41	41/51	51/61	61/76	76/91	91/op taal	To- taal		
Februari	-0,63	+2,13	+8,63	+8,60	+10,42	-	-	-	+1,34	1	
Maart	-1,57	-1,64	-1,18	-1,48	-0,29	-1,80	-4,69	-	-1,38	15	
April	-2,02	-0,85	-0,20	-1,13	-1,50	-1,50	-1,89	-6,21	-1,09	16	
Mei	-2,32	-0,37	+0,26	-0,73	-1,27	-0,96	-1,61	-2,39	-0,85	21	
Juni	-	-1,84	+0,47	-0,30	-1,32	-0,20	-1,90	+1,11	-0,68	14	
Juli	-	-3,24	+0,90	-0,17	-1,25	-0,71	-1,23	-1,48	-0,74	8	
Augustus	-	-3,19	-0,97	-1,32	-0,75	-0,68	-0,83	+1,18	-0,93	12	
September	-2,76	-2,45	-0,98	-1,70	-1,21	-1,97	-2,52	-2,63	-1,63	7	
Oktober	-	-3,94	-0,50	-1,40	-0,79	+0,43	-0,68	-7,59	-0,86	5	
November	-	+5,31	+5,04	+8,33	+3,27	-3,64	-0,70	-	+4,84	1	
Gemiddeld	-1,57	-1,31	-0,28	-0,91	-1,12	-0,81	-1,57	-0,62	-0,95	100%	
Sortering in % van totaal	3	8	13	29	24	16	6	1	100		

1) - = Utrecht e.o. lager dan de peilveilingen.
+ = Utrecht e.o. hoger dan de peilveilingen.

Komkommers

De prijsverschillen bij de komkommers zijn over het algemeen niet groot (tabel 4.10).

Bij de komkommers valt op, dat voor het vroeg in het jaar aangevoerde produkt op de veiling Utrecht e.o. een hogere prijs wordt betaald, terwijl dit bij de vroege tomaten niet het geval is. Verder vertonen de maanden maart, april en september de grootste achterstand ten opzichte van de peilveilingen.

De sortering 36/41 is bij de Utrechtse kopers kennelijk het meest gewild. De voor deze sortering op de Utrechtse veiling betaalde prijs vertoont van alle sorteringen de kleinste achterstand ten opzichte van de peilveilingen.

De lagere prijzen, die op de Utrechtse veiling voor tomaten en komkommers worden betaald, kunnen slechts voor een klein deel de achterblijvende bruto-opbrengst van de Vleutense bedrijven verklaren.

Voor bedrijven met het teeltplan stookkommers-herfsttomaten bedraagt de lagere bruto-opbrengst als gevolg van de minder goede veilingprijzen ongeveer f 0,60 per m², terwijl het totale verschil in bruto-opbrengst tussen bedrijven in Vleuten en het ZHG met dit teeltplan op ongeveer f 3,- per m² uitkomt. De fysieke opbrengst levert dus een aanzienlijk groter aandeel in de achterblijvende opbrengsten in Vleuten dan de prijs.

Sla

In tegenstelling tot hetgeen bij de tomaten en komkommers naar voren kwam steekt de prijsvorming van sla op de Veiling Utrecht e.o. gunstig af bij die op de peilveiling Bleiswijk (tabel 4.11).

Bij de slaprijzen komen tussen de verschillende seizoenen, anders dan bij de tomaten- en de komkommerprijzen vrij grote verschillen voor. Duidelijk komt echter in de betrokken jaren het positieve verschil in de veilingprijzen van de Veiling Utrecht e.o. ten opzichte van de Veiling Bleiswijk naar voren.

Wanneer seizoen 1976/77 buiten beschouwing wordt gelaten belooft het verschil gemiddeld 5,81 cent per krop. Blijkbaar is de marktpositie van de op de Veiling Utrecht e.o. aangevoerde sla, die overwegend voor de binnenlandse markt is bestemd, gunstig. Mogelijk speelt verschil in kroggewicht ook een rol. Hierbij dient te worden opgemerkt dat van de landelijke glasslapproduktie slechts 1 à 2% op deze veiling wordt aangevoerd.

Bedrijven met een slateelt in Vleuten, zullen op grond van het positieve veilingprijz-verschil een hogere bruto-opbrengst behalen. Voor bedrijven met een teeltplan stooktomaten-herfstsla is dit voordeel op bijna f 1,00 per m² berekend. Toch vertonen de bedrijven met dit teeltplan in Vleuten vergeleken met die in het ZHG gemiddeld een lagere bruto-opbrengst van f 4,75 per m² glas als gevolg van de lagere tomatenopbrengst.

Tabel 4.11 Prijsverschillen 1) van sla, exportkwaliteit, tussen de veiling Utrecht e.o. en veiling Bleiswijk (in centen per stuk)

Maand van aanvoer	Seizoen		Gemiddeld 1974/75-1976/77	Stuksaanvoer in % van totaal in Utrecht
	1974/75	1975/76		
Oktober	+10,97	+8,91	+9,56	6
November	+0,96	+4,75	+5,33	10
December	+7,29	+4,43	+5,88	13
Januari	+4,38	+3,30	+5,34	11
Februari	+5,24	+7,29	+7,46	14
Maart	+3,50	+8,50	+8,03	23
April	+4,88	+8,49	+5,87	23
Gemiddeld	+4,69	+6,64	+6,69	100

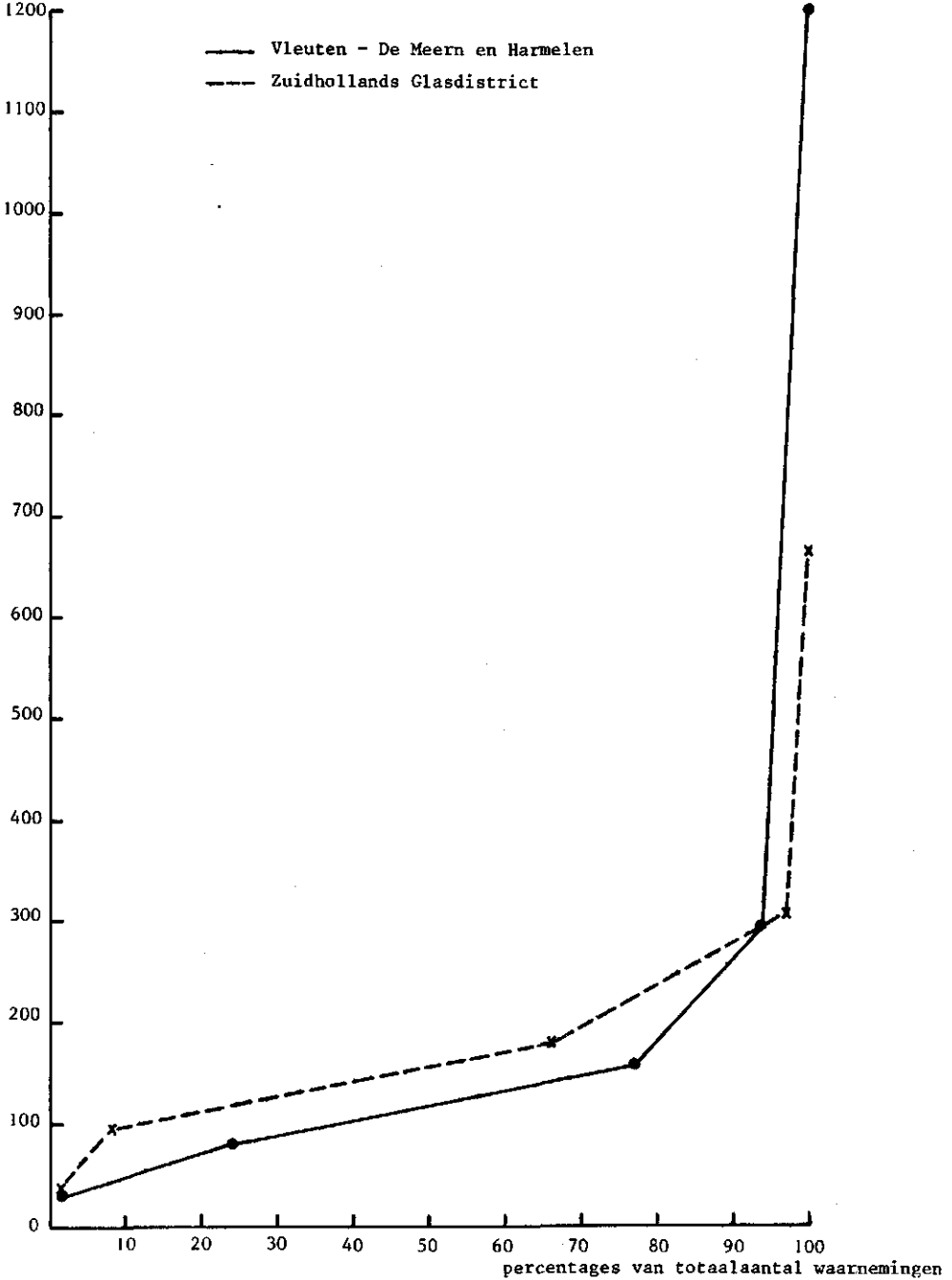
1) + = Utrecht e.o. hoger dan veiling Bleiswijk.

2) Voor seizoen 1976/77 had het Centraal Bureau van Tuinbouwveilingen voorschriften vastgesteld omtrent verpakking in poly-zakjes en dozen. De veiling Utrecht deed hieraan niet mee. Als gevolg van bijzondere weersomstandigheden was er dit seizoen veel vraag naar losse sla in meermalig fust, zoals deze op de Utrechtse veiling werd aangevoerd. De grote prijsverschillen in dit seizoen worden mede hierdoor verklaard.

Bijlage 1

Spreiding van de bedrijfsomvang van de verwarmde glasgroente-
bedrijven in Vleuten en het ZHG in 1975 in cumulatieve percentages

Aantal sbe
per bedrijf
(gem. per grootteklasse)

Bijlage 2. Algemene toelichting

Kosten en opbrengsten

- De afschrijving op de slijtende duurzame produktiemiddelen is in principe gebaseerd op de nieuwwaarde, waarbij rekening is gehouden met de economische levensduur en het waardeverloop van de objecten.
- De rente over het geïnvesteerde vermogen is bepaald op 7,5%, met uitzondering van het vermogen dat in de grond is opgesloten waarover 3,5% is berekend. Het geïnvesteerde vermogen 1) is de som van: de verkoopwaarde van de grond; de economische boekwaarde van de dode en levende inventaris; de normale behoefte aan vlottende middelen.
- De kosten van de handenarbeid van de ondernemer en gezinsleden zijn berekend op basis van een taxatie van de door hen verrichte hoeveelheid handenarbeid. Deze arbeid is op CAO-basis (incl. het werkgeversaandeel in de sociale lasten) gewaardeerd.
- Alle glasgroenteteeltbedrijven vallen voor de BTW onder de landbouwregeling, dit betekent dat voor deze bedrijven de kosten en de opbrengsten inclusief omzetbelasting zijn opgenomen. Dit geldt ook voor 5 van de bedrijven met bloemen onder glas. De 10 overige bloemenbedrijven hebben gekozen voor de "Ondernemersregeling" in de zin van de wet op de omzetbelasting. Bij deze bedrijven zijn de kosten en opbrengsten derhalve exclusief BTW opgenomen.
- De waardestijging van jonge plantopstanden is onder de opbrengsten geboekt, de afschrijving op volwassen plantopstanden is onder de kosten opgenomen.
- De mutaties in de veldinventaris zijn (per saldo) bij de opbrengsten geboekt.
- Het ondernemersoverschot is het verschil tussen de opbrengsten en de kosten. In de kosten is geen vergoeding opgenomen voor leiding en toezicht van de ondernemer. Dit kostenelement maakt derhalve deel uit van het ondernemersoverschot. Dit laatste mag dan ook niet worden aangezien voor de bedrijfseconomische winst.

Ondernemersoverschot per f 100,- kosten

Het ondernemersoverschot per f 100,- kosten is in een gewogen gemiddelde tot uitdrukking gebracht. Bij de berekening van het gewogen kengetal is het totale ondernemersoverschot van alle bedrijven van een groep gedeeld door 1% van het totaal van de kosten van die bedrijven.

Arbeidsopbrengst van de ondernemer

Ondernemersoverschot vermeerderd met de - als kosten gecalculeerde - vergoeding voor de handenarbeid van de ondernemer.

1) Deze investering omvat ook de bedrijfsmiddelen die door de ondernemer zijn gepacht. Over deze waarde is geen rente in de kosten opgenomen.

Bijlage 3. Teeltplan glasgroentebedrijven 1) in Vleuten en het ZHG in 1975, gemiddeld per bedrijf

	VLEUTEN		ZHG	
	are	in % van to- taal st.glas	are	in % van to- taal st.glas
Aantal bedrijven	27		51	
Glastuinbouw:				
a. buisverwarming				
tomaten	21	10	51	33
tomaten-nateelt	31	15	13	8
komkommers	41	20	14	9
komkommers-nateelt	3	2	8	5
sla	25	12	14	9
overige groenten	24	12	10	6
overige produkten	5	2	3	2
totaal	150(64)	73	113(70)	72
b. heteluchtverwarming				
tomaten	4	2	9	6
komkommers	4	2	0	0
sla	8	4	14	9
overige groenten	10	5	2	1
totaal	26(9)	13	25(11)	16
c. onverwarmd				
tomaten	3	1	6	4
komkommers	3	2	0	0
sla	4	2	7	4
overige groenten	19	9	5	3
totaal	29(10)	14	18(8)	11
Totaal staand glas	205(83)	100	156(89)	100
d. platglas	1		1	
Opengrondstuinbouw:				
groente en vr.aardappelen	18		3	
overige prod.(vnl. fruit)	15		1	
totaal	33		4	

1) De oppervlakte van de gewassen komt hoger uit dan de oppervlakte staand glas (die tussen haakjes staat vermeld) als gevolg van meerdere teelten per jaar.